

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1016126612

Дата перевірки:
01.03.2024 09:30:08 EET

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
21.03.2024 15:10:22 EET

ID користувача:
100011301

Назва документа: Диплом Риженкової Євгенії групи Спеціальна освіта ЗСПО-22-3м-рІ

Кількість сторінок: 68 Кількість слів: 13405 Кількість символів: 102895 Розмір файлу: 95.48 KB ID файлу: 1015860787

26.3% Схожість

Найбільша схожість: 2.8% з Інтернет-джерелом (<https://inklyuzivno-resursnij-tsentr-m-smila.webnode.com.ua/poradi-lo..>)

26.3% Джерела з Інтернету 791 Сторінка 70

2.15% Джерела з Бібліотеки 9 Сторінка 74

1.03% Цитат

Цитати 13 Сторінка 75

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Деякі джерела вилучено автоматично (фільтри вилучення: кількість знайдених слів є меншою за 8 слів та 0%)

0% Вилучення з Інтернету 2 Сторінка 76

Немає вилучених бібліотечних джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи 3

ВСТУП

Актуальність теми. Сучасне суспільство стикається з проблемами, пов'язаними із різноманітними аспектами розвитку дитячого організму, серед яких особливе місце займає фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення у дітей. Зараз виявлення таких відхилень стає дедалі важливішим завданням для педагогічної та медичної галузей. Проблеми з мовленням можуть суттєво впливати на соціальну адаптацію, навчання та загальний розвиток особистості дитини. Таким чином, розробка та вдосконалення корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи стають необхідністю для забезпечення повноцінного розвитку дітей із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення. На важливість і необхідність своєчасного формування слухової уваги та фонематичного слуху у дітей з мовленнєвою патологією звертали увагу багато вчених: Г.В. Гуровець, С.І. Маєвська, І.І. Панченко, О.В. Правдина, Є.Ф. Соботович, М.К. Шеремет та інші вчені і методисти. Дослідження Коноплястої С. Ю., Шеремет М. К., Яковенко А. А. показали, що близько 85% учнів загальноосвітніх шкіл мають прояви фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення [1].

Метою дослідження було висвітлити онтогенез становлення фонематичного сприйняття і його значення для розвитку дітей дошкільного віку та особливості фонематичного сприйняття у дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення. Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням дитячого мовлення в онтогенезі займалися Л. Бетц, Г. Блінова, О. Гінжелюк, О. Дідусенко, В. Коноваленко, С. Коноваленко, Н. Мікляєва, А. Малярчук, І. Марченко, О. Ревуцька, І. Сергєєва, Л. Сазонова, К. Серова, Л. Федорович, С. Цуканова, О. Шевченко, М. Шеремет, Р. Юрова та ін.

Проблемою розвитку фонематичних функцій в онтогенезі займалися такі дослідники як О. Ревуцька, І. Сергєєва, М. Шеремет, Р. Юрова. Ці дослідники виділяють різну кількість етапів у становленні дитячого мовлення, по-різному називаючи їх, зазначають різні вікові межі кожного

етапу. Але, необхідно сказати, що цей поділ на періоди умовний і впроваджується тільки для зручності вивчення шляхів розвитку дитячого мовлення.

Дослідження багатьох психологів, педагогів, лінгвістів підтверджують, що елементарне усвідомлення фонетичних особливостей слів, що звучать, впливає на загальний мовленнєвий розвиток дитини, на засвоєння граматичної будови, словника, артикуляції і дикції.

Сьогодні перед педагогами стоїть завдання підвищення ефективності корекційно-розвивального процесу в дошкільному навчальному закладі. Проблему корекції мовлення у дефектологічній науці досліджували: В.А. Литвиненко, І.С. Марченко, О.В. Ревуцька, Є.Ф. Соботович, В.В. Тарасун, Л.І. Трофименко, М.К. Шеремет та ін. Учені визначили доцільні ігрові прийоми, розробили ефективні методики корекції мовлення дітей дошкільного і шкільного віку із фонетичним та загальним недорозвитком мовлення.

Розроблені корекційно-розвивальні технології навчання дітей з комплексними порушеннями розвитку, сприяли розвитку психолого-педагогічної компетентності співробітників спеціальних та інклюзивних закладів загальної середньої освіти, де навчаються та отримують психолого-педагогічну підтримку та допомогу діти з комплексними порушеннями розвитку. У сучасних експериментальних дослідженнях, проведених вітчизняними науковцями, розкриваються технології корекційно-розвивального навчання та психолого-педагогічного супроводу дітей з комплексними (складними) порушеннями розвитку в спеціальних навчальних закладах освіти (В.В. Тарасун, Л.І. Трофименко, М.К. Шеремет). Автори наголошують, що наявні первинні порушення надають багатоаспектний вплив один на одного і взаємно посилюються, внаслідок цього негативні наслідки якісно і кількісно значно глибші в порівнянні з простою сумациєю окремих порушень [2].

Звернення до педагогічної необхідності корекційно-розвивальної роботи з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення у дітей визначається численними факторами, які впливають на загальний розвиток особистості та соціальну адаптацію дітей. З цією метою передбачається вивчення теоретичних аспектів фонетико-фонематичного недорозвитку, аналіз педагогічних методик і підходів, розробка та апробація програм корекційно-розвивальної роботи та визначення їхньої ефективності, що і спонукало до такої теми дослідження: «Корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально дослідити педагогічні аспекти корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення.

Завдання дослідження :

1. Систематизувати основні аспекти фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення у дітей, визначити критерії та показники цього недорозвитку.
2. Провести аналіз існуючих педагогічних методик та підходів, спрямованих на корекцію фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення.
3. Розробити програму корекційно-розвивальної роботи, включаючи ефективні методи та вправи для поліпшення фонетико-фонематичного розвитку у дітей.
4. Провести експериментальне впровадження розробленої програми у педагогічну практику для дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення.
5. Здійснити моніторинг та оцінку ефективності застосування розробленої методики, враховуючи покращення фонетико-фонематичних навичок, а також вплив на загальний розвиток особистості та соціальну адаптацію дітей.

6. Зробити висновки щодо результатів дослідження та надати рекомендації для подальшого вдосконалення корекційно-розвивальної роботи з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення у дітей.

Об'єктом дослідження: процес корекційно-розвивальної роботи з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення у дітей, зосереджений на вивченні та вдосконаленні методів та програм, спрямованих на поліпшення фонетико-фонематичних навичок та загального мовленнєвого розвитку в цільовій групі.

Предметом дослідження: методика корекційно-розвивальної роботи з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення у дітей, включаючи аналіз, розробку та експериментальну перевірку програм та методів, спрямованих на вдосконалення фонетико-фонематичних навичок та розвитку мовлення в цільовій групі.

База дослідження: ГО «Інклюзія без обмежень»

Практична значущість роботи полягає в ефективності корекційно-розвивальних програм у ГО «Інклюзія без обмежень» може бути визначена на різних рівнях:

покращення роботи центру; результатом дослідження можуть служити основою для вдосконалення програм та методик, що використовуються в центрі; дані дослідження дозволяють ідентифікувати сильні та слабкі сторони програм, що може сприяти оптимізації роботи центру, підвищення якості послуг; висновки дослідження можуть допомогти в удосконаленні індивідуального підходу до дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком, що позитивно вплине на якість послуг центру; ефективність програм для клієнтів; батьки та опікуни отримують звіт про ефективність програм та можливості покращення мовленнєвого розвитку своїх дітей. Це сприятиме підвищенню задоволення клієнтів та підвищенню довіри до центру.

Оптимізація ресурсів: дослідження дозволяє визначити, які конкретні методи та програми є найбільш ефективними, що дозволить центру оптимізувати витрати та напрямки розвитку.

Внесок у сферу інклюзивної освіти: робота центру може стати прикладом успішної інклюзивної практики, а результати дослідження можуть використовуватися як матеріал для інших освітніх установ.

Практична значущість полягає в тому, що дослідження спрямоване на поліпшення якості послуг для дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком, сприяючи їхньому повноцінному інтегруванню в суспільство через покращення мовленнєвих навичок.

Апробація результатів дослідження.

Дослідження, проведене з метою вивчення ефективності корекційно-розвивальної програми для фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення у дітей, було виконано на двох групах: експериментальній та контрольній. Результати, отримані після аналізу даних, свідчать про позитивний вплив програми на розвиток мовленнєвих навичок у дітей експериментальної групи.

Експериментальна група виявила певний прогрес у звуковимовному розвитку, що дозволяє зробити висновок про ефективність застосування корекційно-розвивальної програми. Важливим є поліпшення у діагностиці складової структури слів, що вказує на позитивний вплив програми на розвиток лексичних та морфологічних аспектів мовлення. Також спостерігається покращення фонематичного сприймання, слухової уваги та контролю, що свідчить про успішність методів, спрямованих на аудіторні та фонематичні навички. Результати в області фонетичних уявлень, аналізу та синтезу також підтверджують успішність програми в розвитку мовленнєвих НАВИЧОК.

З іншого боку, діти контрольної групи показали менший прогрес, що вказує на важливість використання спеціально розроблених корекційно-розвивальних програм. Деякі аспекти мовленнєвого розвитку у цій групі можуть залишатися на нижчому рівні, що підкреслює необхідність індивідуального підходу та корекційно-розвивальних заходів.

Отримані результати свідчать про важливість розробки та впровадження комплексних програм, спрямованих на фонетико-фонематичний розвиток в дітей. Узагальнення дослідження підкреслює потребу у подальших вивченнях та вдосконаленні педагогічних методів для оптимізації корекційно-розвивальної роботи з дітьми, які мають фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення. Ці результати можуть служити основою для подальших досліджень та розробки ефективних педагогічних стратегій у цьому напрямку.

РОЗДІЛ 1. Теоретичний аналіз особливостей фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення у дітей

1.1 Типологія фонетико-фонематичних розладів у сучасних дослідженнях

В сучасному мовознавстві вивчення фонетико-фонематичних розладів стає актуальною та важливою галуззю наукового дослідження. Зростання інтересу до цієї теми обумовлене не лише практичними викликами в корекції мовленнєвих порушень у дітей та дорослих, але й потребою у глибокому теоретичному розумінні мовленнєвої системи.

Науково-теоретичний аналіз як вітчизняних, так і зарубіжних літературних джерел із проблеми організації та проведення навчально-виховної роботи в умовах логопедичної групи, зокрема з дітьми із фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення, виявив наявність лише незначної кількості науково-методичних публікацій (О. В. Барінова, А. В. Калініченко, С. В. Коноваленко, О. І. Лазоренко, Н. В. Ніщева, Ю. В. Рібцун, К. М. Слюсар, О. Б. Споришева, Т. Б. Філічева, А. В. Ястребова та ін.), спрямованих переважно на роботу з дошкільниками, котрі мають загальний недорозвиток мовлення [3].

В даному розділі ми зосередимо увагу на типології фонетико-фонематичних розладів, намагаючись створити систематизований погляд на їхні основні вияви та взаємозв'язки. Метою даного дослідження є не лише уявлення про різноманітність цих розладів, але й розкриття їхнього теоретичного підґрунтя та вивчення сучасних методологій, що використовуються для їх аналізу.

У сучасному мовознавстві проблема фонетико-фонематичних розладів виходить за межі лише діагностики та корекції мовленнєвих порушень. Вивчення цієї теми має глибший сенс, оскільки воно допомагає не лише розуміти особливості мовної системи, але й виявляти причини та механізми

виникнення розладів. Дане дослідження обґрунтовується кількома ключовими аспектами, що свідчать про його актуальність у сучасному мовознавстві.

Першим аспектом є соціальна реальність. У сучасному світі зростає увага до інклюзивної освіти та соціальної адаптації людей із мовленнєвими порушеннями. Вивчення фонетико-фонематичних розладів стає важливим елементом підготовки вчителів, логопедів та інших фахівців, які працюють з дітьми та дорослими із подібними проблемами. Другим аспектом є мовно-когнітивний. Розуміння фонетико-фонематичних розладів допомагає краще зрозуміти, як взаємодіє мова та когнітивні функції у процесі сприйняття та вироблення мовленнєвого висловлення. Це важливо для розвитку ефективних методик навчання та корекції. Третій аспект охоплює ритмічні та темпові розлади. Сучасні дослідження звертають увагу на неправильний ритм мовлення, швидкість або повільність вимови, що може впливати на зрозумілість та ефективність комунікації. Четвертий аспект стосується мелодійних розладів, які включають в себе неправильний зміст інтонації та наголосів у мовленні. Дослідження виявляють, як ці розлади можуть впливати на сприйняття мови та взаєморозуміння. Психологічні та емоційні аспекти вивчення фонетико-фонематичних розладів розкривають психологічні та емоційні аспекти взаємодії із суспільством. Розуміння впливу розладів на самооцінку та соціальну адаптацію є важливим кроком у покращенні якості життя людей із мовленнєвими проблемами. Останнім аспектом у типології фонетико-фонематичних розладів є синтаксичні аномалії, що включають в себе неправильне формування фраз, речень та інших граматичних конструкцій. Дослідження цього аспекту звертають увагу на взаємозв'язок між фонетико-фонематичними розладами та граматичною структурою мовлення.

Численні дослідження показали, що недорозвинення всієї системи фонематичних процесів спричиняє вади звуковимови, письма й позначається на розвитку лексико-граматичному ладу мовлення.

Дослідження Р. Лалаєвої, Р. Р. Левіної, Н. Нікашиної, Г. Каше, Л. Спірової, Г. Чиркіної, К. Ушинського, М. Савченко та ін. доведено, що головною умовою успішного виправлення мовленнєвих порушень неодмінно є розвиток сприймання звуків мовлення. М. І. Жинкін наголошує, що усунення слухового контролю із механізму мовлення неможливе ні за яких обставин.

Розвиток технологій надає нові можливості для дослідження та корекції фонетико-фонематичних розладів. Використання інноваційних методів та програмних засобів дозволяє ефективно аналізувати та впливати на процес вироблення звукового аспекту мовлення.

Отже, формування фонематичного слуху необхідно вважати первинним і дуже важливим завданням початкового етапу навчання рідної мови. Успішний процес формування правильного мовлення у дітей неодмінно пов'язаний із формуванням і розвитком фонематичного слуху та фонематичного сприйняття. Ці процеси є складовою частиною мовленнєвого слуху. Науковцями доведено, що мовленнєвий слух забезпечує повноцінне засвоєння звукової системи мови.

За О.І. Дікушиною, фонематичний слух – це вміння чути не тільки фонему рідної мови, але й інші звуки, які реально вимовляються дитиною. Науковці зазначають, що саме він відіграє повідну роль у становленні й функціонуванні всіх видів мовленнєвої діяльності, оскільки здійснює операції розрізнення й впізнання фонем, які складають звукову оболонку слова [4]. У висновку можна відзначити, що загальний аналіз різноманітних аспектів вивчення фонетико-фонематичних розладів переконливо свідчить про актуальність цього напрямку досліджень у сучасному мовознавстві. Розглядаючи соціальний, мовно-когнітивний, психологічний, технологічний та науковий аспекти, стає очевидним, що вивчення фонетико-фонематичних розладів має значущий вплив як на теоретичний, так і на практичний рівень мовознавчих досліджень.

Загальна мета типології фонетико-фонематичних розладів у сучасних дослідженнях полягає в розширенні знань про цю проблему та визначенні

ефективних методів корекції для поліпшення якості мовлення у дітей з такими порушеннями. Розвиток наукових підходів та вдосконалення методів логопедичної практики можуть сприяти успішній інтеграції осіб із фонетико-фонематичними розладами в суспільство та покращенню їхнього якісного життя. Такий комплексний підхід визначає важливість подальших досліджень у цьому напрямку та впровадження отриманих знань у практичну діяльність.

1.2 Сутність проявів фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення у дітей та їх вплив на розвиток комунікаційних навичок.

Фонетика (грец. Phonetike звуковий, голосовий) - звукова будова мови, розділ мовознавства, який вивчає звукові особливості мови. Науковці виокремлюють різні завдання цієї дисципліни. На думку Р. Аванасова, О. Реформатського, предметом вивчення фонетики передусім є звуки, що оформлюють морфеми та слова. М. Панов, Н. Тоцька вважають за необхідне зараховувати до предмета й інтонаційні засоби мови, Л. Зіндер, М. Матусевич досліджують зв'язок звуків із письмом.

Дослідження звуків українського мовлення започаткували А. Кримський («Українська граматика», 1907 р.), О. Синявський («Спроба звукової характеристики літературної української мови» 1929р.), Н. Тоцька («Голосні фонемі української мови» 1969 р.) та ін. [5]. На відміну від інших дисциплін, які вивчають мови, фонетика досліджує не тільки мовну функцію, але й матеріальну сторону об'єкта: роботу мовленнєвого апарату, також акустичну характеристику звукових явищ і їхнє сприйняття носіями мови. Особливості вивчення фонетичних проблем у різних напрямках мовознавства розділили фонетику на фонетику у вузькому розумінні, або субстанційну фонетику, та фонологію (функціональну фонетику).

- Предметом фонетики у вузькому її розумінні є звукова субстанція мовлення. До вивчення звукового потоку підходять багатоаспектна, адже звук генерується, передається і сприймається. Відповідно науку про звукову субстанцію формує артикуляційна фонетика, акустична фонетика та перцептивна фонетика.

- Фонологія досліджує особливості й закономірності функціонування звукової матерії лінгвосистеми [6].

Фонематика – розділ сегментної фонології, що вивчає фонему як найменшу одиницю фонологічного рівня. Поняття фонема було введено в ужиток Бодуеном де Куртене. Ґрунтовне пояснення фонем дав М.Трубецькой. Українська фонологія розвивалася у руслі ідей Л. Щерби. Так, сучасна українська фонетика фонему розглядає у єдності звуків, який вивчається у трьох аспектах: фізичному, анатомо-фізіологічному та функціональному (лінгвістичному). Фонема є предметом вивчення функціонального аспекту. Питаннями фонематики займалися П. Коструба, Л. Булаховський, М. Жовтобрюх та ін. [7].

Фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення у дітей може впливати на розвиток їхніх комунікаційних навичок. Вище сказано фонетика вивчає звуковий склад мови, а фонематика – систему звуків, які мають значення. Якщо у дитини виникають проблеми з розрізненням, розпізнаванням та продукцією звуків, це може впливати на фонетичну свідомість при якій діти з фонетико-фонематичними порушеннями можуть мати проблеми із свідомим розрізненням та розпізнаванням окремих звуків у мові. Також може впливати на їхню здатність аналізувати та розуміти звукоутворення слів, що може призвести до труднощів із читанням та правописом, можуть мати труднощі у вимові певних звуків чи звукових комбінацій. Це може призвести до неправильної вимови слів, а отже, до затруднень у сприйнятті мовлення оточуючими.

Діти із фонетико-фонематичними порушеннями можуть мати труднощі у розумінні мовлення оточуючих через неправильну вимову слів або нерозпізнання окремих звуків, можуть відчувати себе менш впевнено в соціальних ситуаціях, оскільки мовленнєві труднощі можуть створювати бар'єри для ефективної комунікації з іншими дітьми та дорослими.

Фонетико-фонематичний недорозвиток може впливати на здатність дитини до вивчення читання та письма, оскільки ці навички часто ґрунтуються на правильному розрізненні та використанні звуків.

Для поліпшення ситуації, важливо своєчасно виявляти проблеми у мовленні та надавати дітям спеціалізовану допомогу, таку як логопедичні заняття. Також важливо забезпечити підтримку та розуміння з боку оточуючих, щоб підвищити самооцінку та соціальну адаптацію дитини.

1.3. Аналіз відмінностей у мовленнєвому розвитку дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком та підходів до їхньої корекції.

Аналіз відмінностей у мовленнєвому розвитку дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком може включати наступні аспекти: обсяг словникового запасу, використання синонімів і антонімів, контекстуальне використання слів, специфічні області інтересів, комунікативна взаємодія.

Лексика як найважливіша частина мовленнєвої системи має велике загальноосвітнє і практичне значення. Багатство словника є ознакою високого розвитку мовлення дитини. Лексика – словниковий склад мови або діалекту. Словник -це слова (основні одиниці мовлення, що позначають предмети, явища, дії та ознаки навколишньої дійсності). Словник представлений в двох аспектах :пасивний (імпресивна лексика) – це ті слова, які дитина знає і розуміє їх значення і активний (експресивна лексика) – це ті слова ,які дитина використовує в спілкуванні з оточенням [8].

Обмеженість словникового запасу не дає змоги правильно дібрати порівняння, зрозуміти та використовувати слова в переносному значенні, прислів'я та приказки. Ознаки до предмету добираються найчастіше за кольором, розміром, формою (якщо ці параметри добре виражені). Важко добираючи синоніми та антоніми, діти змішують слова за змістом та акустичними властивостями [9]. Діти з фонетико-фонематичним недорозвитком, можуть мати обмежений словниковий запас та труднощі у використанні широкого спектру слів, на відмінну від інших дітей, які зазвичай мають більший та різноманітний словниковий запас для вираження ідей та емоцій.

Звуко-складова структура розглядається як характеристика слова з точки зору кількості, послідовності та видів звуків і складів, що є їх складовими (Н.І. Лепська, А.К. Маркова, А.Д. Салахова та ін.). Обстеження складової структури та звуко наповнюваності слів дошкільників середнього віку із ФФНМ відбувалося з опорою на практичні дії (плескання в долонні) та вербальні стимули у вигляді як окремих складів, слів, так і словосполучень та речень у спонтанній, відображеній, спряженій, уповільненій та багаторазовій вимові («Назви, що побачив (-ла)»). Відмічалась залежність порушення складової структури від місця складу в слові та його позиції по відношенню до наголосу [10].

При використанні синонімів і антонімів, діти з фонетико-фонематичним недорозвитком можуть мати труднощі, що обмежує їх виразність, на відмінну від інших дітей які зазвичай володіють більшим розмаїттям слів і вміють використовувати синоніми та антоніми для різноманітності мовлення.

Діти з фонетико-фонематичним недорозвитком можуть мати труднощі з контекстуальним використанням слів, що проявляється у некоректному використанні слів у різних ситуаціях, натомість інші діти зазвичай виявляють здатність адаптувати свій словниковий запас до конкретних умов та ситуацій.

Також діти з фонетико-фонематичним недорозвитком, можуть мати обмежені області інтересів, що впливає на розмаїття ФФНМ, його негативний вплив на становлення та розвиток особистості дитини, на її подальшому соціальну інтеграцію дозволяє стверджувати, що пошук сучасних ефективних шляхів його подолання є одним із пріоритетних завдань логопедичної роботи (М. Савченко, В. Тищенко, О. Ревуцька, Є. Соботович та ін). Аналіз науково-педагогічної літератури показав, що використання засобів мистецтва суттєво підвищує ефективність корекційно-педагогічної роботи з дітьми з особливостями мовленнєвих вад (Л. Гаврильченко, Г. Добровольська, О. Єкжанова, О. Караванова та ін.). У пошуках ефективних засобів корекції мовленнєвих порушень науковці та практики в галузі логопедії частково

застосовували у своїх розробках позитивний механізм впливу мистецтва у комплексному підході до подолання мовленнєвих порушень, а саме музикотерапію (З. Матейнова, С. Машура), казкотерапію (О. Рау), образотворче мистецтво (С. Миронова). В науково-педагогічній термінології використовуються такі терміни, як арттерапія та артпедагогіка. Як зазначає І. Кічева, термін арттерапія – це змістовне поняття, яке взаємодіє з наявною в педагогіці системою категорій та супроводжується виникненням синоніма артпедагогіка. Інтегрована програма корекції ФФНМ у дітей дошкільного віку засобами артпедагогіки побудована з урахуванням взаємозв'язку і взаємообумовленості мовленнєвої та пізнавальної діяльності; інноваційних підходів до розвитку словесної творчості (Н. Гавриш, Л. Ворошніної та ін.); розвитку зв'язного мовлення і мовленнєвої особистості (Є.Ф. Собонович, В.В. Тарасун, Л.І. Трофименко та ін.). В основу розробленої інтегрованої програми покладено загальнодидактичні принципи навчання та виховання, логодидактичні принципи, спеціальні принципи артпедагогіки (принцип збагачення сенсорного досвіду; принцип взаємодії між усіма ланками корекційно-розвивального процесу логопед – дитина - сім'я; принцип природної радості та інтересу; принцип ампліфікації (збагачення) змісту артпедагогічної діяльності відповідно до особливостей пізнавального розвитку; принцип взаємозв'язку продуктивної діяльності з іншими видами дитячої активності та ін.) [11].

Ще одним аспектом є комунікативна взаємодія, при якій діти з фонетико-фонематичним недорозвитком можуть мати труднощі в ефективній комунікації з іншими дітьми, на відміну від них інші діти володіють більш виразним та зрілим мовленням для успішної взаємодії з оточуючими.

Вперше в логопедії обґрунтовано та доведено необхідність охоплення логопедичною роботою з дітьми ФФНМ цілісної структури мовленнєвої діяльності, що знайшло своє відображення у корекційній програмі, в якій паралельно запропоновано зміст формування як лінгвістичного, так і комунікативного компонента в їх дифузності та тісному взаємозв'язку, що

допоможе забезпечити комплексний розвиток мовлення як системи. Варто наголосити, що корекційною програмою паралельно охоплено формування як лінгвістичного компонента мовленнєвої діяльності (за Є.Ф. Соботович) (розуміння мовлення, фонетико-фонематична, лексико-граматична складові зв'язне мовлення), так і комунікативного (процес утримання складної багатоопераційної структури мовленнєвих дій, операції випереджувального синтезу (ймовірного прогнозування), аналізу та контролю (самоконтролю) на різних рівнях), що сприяє забезпеченню цілісного розвитку мовлення. Формування комунікативних навичок (Л, В, П). Збагачення словникового запасу власними назвами – іменами людей і кличками тварин (Л, В). Удосконалення граматичної складової мовлення шляхом використання закінчень прямих і непрямих відмінків іменників (Л, В). Розвиток слухової уваги та пам'яті, фантазії, мисленнєвих операцій аналізу та порівняння (Л, В, П). Виховання ввічливого і турботливого ставлення до оточуючих (В).

Засоби забезпечення: Ігри-заняття, самостійна ігрова діяльність, читання художньої літератури, розгляд ілюстрацій, розв'язування конфліктних і проблемних ситуацій, художня, театралізована діяльність, розігрування ігор-діалогів, психологічні етюди: «Мишко шукає друзів», «Мій найкращий друг», дидактичні ігри та вправи: «Новачок (новенька)», «Познайомимось?», «Хто мене кликав?», «На гостини до Катрусі», «Подарунок для...» [12].

Розуміння цих відмінностей може слугувати основою для розробки індивідуальних програм корекції та підтримки для дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком, забезпечуючи їм можливість досягти свого повного мовленнєвого потенціалу.

Висновки до першого розділу

Типологія фонетико-фонематичних розладів, вивчена у сучасних дослідженнях, відображає різноманітні аспекти порушень мовлення у дітей. Основні прояви фонетико-фонематичного недорозвитку у дітей включають в себе вимовні помилки, обмежений словниковий запас, труднощі у використанні синонімів та антонімів. Ці порушення можуть впливати на розвиток комунікаційних навичок, ускладнюючи ефективне спілкування та взаєморозуміння.

Аналіз відмінностей у мовленнєвому розвитку дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком вказує на їхні унікальні потреби та труднощі. Важливо враховувати не лише вимовні аспекти, але й вплив цих порушень на граматичний розвиток, словниковий запас та загальну комунікативну компетенцію. Деякі діти можуть виявляти труднощі в адаптації мовленнєвих навичок до різних ситуацій та співрозмовників.

Підходи до корекції фонетико-фонематичних порушень повинні бути індивідуалізованими та орієнтованими на конкретні потреби кожної дитини. Логопедичні заняття, ігрові методи, робота з батьками та інші педагогічні стратегії можуть бути використані для поліпшення вимови, розширення словникового запасу та розвитку граматичних навичок. Важливо також забезпечити позитивний підхід та підтримку, сприяючи психосоціальному розвитку дитини.

Отже, розуміння типології та сутності фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення у дітей дозволяє ефективно впроваджувати індивідуалізовані стратегії корекції, сприяючи повноцінному розвитку мовленнєвих навичок та комунікативної компетенції.

Розділ 2. Обґрунтування вибору напрямку дослідження та методологічна база

2.1. Обґрунтування вибору напрямку дослідження

Обґрунтування вибору теми дослідження «Корекційно - розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення» базується на деяких ключових аспектах: соціальна значимість, актуальність проблеми, Наукова новизна, методологічний підхід, практична значущість.

Питання у соціальної значимості з фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення важливі для суспільства, оскільки впливають на можливості дітей у спілкуванні та навчанні. Діти з особливостями фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення, як правило, мають постійну соціальну дезадаптацію, що обмежує можливість їхньої інтеграції в соціумі. Здійснюючи фахове супроводження та постійну підтримку таких дітей, учителям закладів освіти необхідно навчитися встановлювати довірливі відносини з дитиною, сприяти створенню ситуації психологічного комфорту, формуванню в дитини адекватної самооцінки, віри у власні сили, позитивні життєві перспективи [13].

Дослідження в даному напрямку може призвести до розробки ефективних методик та підходів для корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи з цією групою дітей.

Актуальність проблеми виявляється в зростанні кількості випадків фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення серед дітей в сучасному світі вимагає уваги та досліджень в даному напрямку. Проблема може бути підтверджена наявністю статистичних даних та результатами попередніх досліджень. Останнім часом спостерігається значне збільшення кількості дошкільників із порушенням як загального психофізичного, так і мовленнєвого розвитку. За статистикою, наведеною в дослідженнях різних авторів Європи та СНД, порушення звуко вимови спостерігається у 17-42%

дітей дошкільного віку, причому існує стійка тенденція до збільшення їхньої кількості [14]. Показники мовленнєвого розвитку також зазнали суттєвих позитивних змін. Наявність невивчених аспектів або прогалів у дослідженнях може підсилити наукову цінність обраної теми. Обґрунтування може базуватися на обраному методологічному підході, наприклад, застосуванні інноваційних методів або використанні комплексного підходу до корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи. Дослідження може мати практичне застосування у розробці програм та методик для вчителів, логопедів, та інших спеціалістів, що працюють з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення. Обґрунтованість вибору теми дослідження дає можливість переконати наукову спільноту та суспільство у важливості та актуальності дослідження, а також визначити його можливий внесок у розвиток наукового та практичного напрямку.

Така проблема, як фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення серед дітей, є актуальною і важливою для сучасного суспільства з кількох причин. Вміння грамотно та чітко висловлювати свої думки і бути здатними ефективно спілкуватися є ключовими навичками для соціального взаємодії та адаптації в суспільстві. Діти з фонетико-фонематичним недорозвитком стикаються з труднощами в навчанні, утворенні стосунків та подальшому професійному розвитку. Правильний розвиток мовлення є ключовим елементом для успішного навчання. Діти, які мають проблеми з фонетико-фонематичним недорозвитком, можуть зазнавати труднощів у засвоєнні навчального матеріалу та сприйнятті інформації. Діти з проблемами мовлення можуть відчувати стрес, низьку самооцінку та ізоляцію через труднощі у спілкуванні. Це може впливати на їх психологічне благополуччя та загальний розвиток. Дослідження у фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення допомагає зрозуміти причини та механізми цієї проблеми. Результати досліджень можуть служити основою для розробки ефективних методів діагностики та корекції цього недорозвитку.

Якщо зафіксовано зростання кількості випадків фонетико-фонематичного недорозвитку, це може свідчити про можливі тривожні тенденції у суспільстві, такі як зміни в оточуючому середовищі, стресові фактори або інші негативні впливи на розвиток дітей. На підставі дослідження проведеного на базі ГО «Інклюзія без обмежень» терміном з 20.11.2023 по 26.01.2024 р. частка дітей з фонетико – фонематичним порушенням склала 42% . Статистичні дані і результати попередніх досліджень в цій області можуть допомогти підкріпити актуальність проблеми та надати підставу для впровадження ефективних заходів для підтримки дітей із фонетико-фонематичними труднощами.

Обґрунтування вибору теми "Фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення у дітей: корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота" може базуватися на потребі в нових підходах та стратегіях: вказання на те, що фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення є серйозною проблемою, яка може впливати на успішність соціальної адаптації дітей, підкреслення того, що існуючі методи та програми корекційно-розвивальної роботи можуть бути несистемними або недостатньо ефективними. Потреба в нових підходах таких як зазначення прогалін у сучасних дослідженнях та практиці, що вимагає внесення нових підходів для подолання фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення. Наголошення на важливості розробки індивідуалізованих програм, які враховують унікальні потреби кожної дитини з таким порушенням. Запропонування використання новітніх технологій, таких як комп'ютерні програми, мобільні додатки або віртуальна реальність, які можуть підтримати процес корекційно-розвивальної роботи. Підкреслення можливостей інтерактивного навчання та гейміфікації для стимулювання мовленнєвого розвитку.

Вказівка на те, як результати дослідження та розроблені методи можуть сприяти покращенню якості життя дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення. Аргументація того, що нові підходи можуть забезпечити більш ефективну інтеграцію цих дітей у навчальні та соціальні

середовища. Обґрунтування наукової новизни дозволяє показати, чому саме дана тема є важливою та як вона може сприяти розвитку сучасної методології та практики корекційно-розвивальної роботи з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення.

2.2. Методи дослідження

В ході дослідження у ГО «Інклюзія без обмежень» для досягнення поставлених завдань та вивчення особливостей фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення було використано декілька методів дослідження. Основним завданням цих методів було встановлення індивідуальних особливостей розвитку мовлення у дітей та розробка індивідуальних підходів до корекції цих особливостей.

Методи, які використовувалися:

Спостереження – це науковий або дослідницький підхід, за яким збирають дані, спостерігаючи за об'єктом без втручання в його природний хід. Цей метод дозволяє докладно вивчати поведінку, властивості та зв'язки між об'єктами. Спостереження може бути систематичним, контрольованим та документованим. Іноді використовуються спеціальні інструменти або технічні засоби, такі як камери, записувальні пристрої, для об'єктивної реєстрації даних. Важливо відзначити, що метод спостереження може використовуватися в різних наукових галузях, включаючи психологію, соціологію, біологію та інші. Він дозволяє отримати детальні дані про об'єкт, сприяє розумінню його властивостей та динаміки, а також використовується для формулювання гіпотез та наукових висновків.

Вивчення анамнезу і мовленнєвого розвитку в ранньому віці передбачає виявлення неврологічних і психопатологічних синдромів у ранньому анамнезі. Аналіз особливостей мовленнєвого розвитку спрямований не тільки на виявлення часу появи мовлення, але й дисгармонії його перебігу. У процесі індивідуальних бесід із батьками, крім зведень анамнезу, з'ясовуються особливості поведінки дитини в різних ситуаціях, її

прихильності, стосунки з іншими членами родини, улюблені ігри, іграшки й ін.

Анкетування дитини з фонетико-фонематичним розладом є також метод збору інформації про мовний розвиток та вимовні навички. Враховуючи вікові та індивідуальні особливості дітей з фонетико-фонематичними розладами, важливо використовувати підходи та інструменти, які дозволяють здійснити ефективний аналіз їх мовної ситуації. Також існує основні етапи анкетування: складання анкет, які містять питання для батьків або опікунів дитини. Питання можуть стосуватися сприйняття мовлення, рівня вимови, взаємодії з оточуючими тощо. Використання стандартизованих тестів для оцінки рівня мовних навичок та вимови дитини. Що визначає тестування : визначає словниковий запас та розуміння слів дитиною, як це працює - дитина дивиться на картинку і вибирає слово, яке найкраще описує зображене на ній. Оцінює артикуляцію та вимову звуків, це працює наступним чином - дитина, повинна вимовити звуки та слова, а їх артикуляція оцінюється. Ці тести допомагають визначити рівень мовних навичок та вимови дитини, а також виявити можливі проблеми у її мовному розвитку. Важливо, щоб тестування проводили кваліфіковані фахівці, такі як логопеди чи психологи, які можуть здійснити інтерпретацію результатів та надати рекомендації для подальшого розвитку мовних навичок дитини. Також, проводились артикуляційні дослідження для виявлення конкретних проблем у вимові звуків. Такі дослідження є важливою частиною оцінки фонетико-фонематичного розладу у дітей. Вони дозволяють визначити, як дитина вимовляє звуки та які артикуляційні труднощі вона може мати. Нижче подано загальний огляд кроків артикуляційного дослідження:

Обстеження мовленнєвих і немовленнєвих функцій дитини. Воно починається з бесіди, спрямованої на встановлення емоційного контакту з дитиною, на розуміння нею запропонованого завдання. Під час бесіди робиться попередній висновок про особливості знань дитини про навколишнє середовище й орієнтування в ньому, коло інтересів, про здатність до

судження, особливості розвитку зв'язного мовлення. У процесі проведення бесіди дитині пропонується виконати ряд тестів. Після бесіди дитина виконує ряд завдань, спрямованих на виявлення механізму, структури мовленнєвого дефекту й обсягу порушення. У процесі обстеження використовується спеціально відібраний наочний матеріал, різноманітні дидактичні (пірамідки, вкладиші, дошки Сегена й ін.) та образні іграшки. Одним з показників рівня розвитку дитини є стан моторики. При оцінці виконання загальних і тонких рухів особливо слід зазначити наявність рухового розгальмування і незручності, обсяг, переключення, точність рухів, наявність ліворукості.

Огляд артикуляції: спостерігали за рухами артикуляційних органів (губи, язик, піднебіння) під час мовлення. Звертали увагу на особливості вимови звуків та їхні артикуляційні аспекти.

Тестування окремих звуків: проводили тестування для кожного звуку окремо, нотуючи, чи дитина може правильно вимовляти певні звуки. Звертали увагу на звуки, які можуть бути особливо проблематичними для дитини з фонетико-фонематичним розладом.

Спостерігали за можливими тенденціями артикуляційних помилок.

Обстеження мовленнєвих функцій дитини. Вивчення експресивного й імпресивного мовлення дитини будується на однаковому наочному і мовному матеріалі, тому в картці одночасно відзначаються розуміння і вживання граматичних форм, особливості розвитку лексики (обсяг і характеристика активного і пасивного словника, ступінь інформованості дитини). Особлива увага при цьому звертається на стан зв'язного мовлення, його правильне лексико-граматичне оформлення, а також уміння встановлювати причинно-наслідкові зв'язки. Це необхідно у зв'язку з тим, що нерівномірність розвитку мислення в дітей виявляється у формах, пов'язаних із розвитком мовлення, наочно-образного і словесного мислення, що узагальнюється функцією слова.

Ці методи використовувались в комбінації для глибшого розуміння проблем та розробки ефективних стратегій корекції та розвитку мовлення у

дітей. Враховували індивідуальні особливості кожної дитини та визначали підходи, які найбільше відповідають її потребам.

Результати дослідження заносилися в індивідуальну мовленнєву карту дитини. За основу використовувалась карта, розроблена Л.О. Федорович (Додаток А).

2.3. Організація дослідження

В ході проведення дослідження з фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення дітей було застосовано комплексний підхід, в який входило: анкетування, обстеження, тестування, спостереження. Першочергово, проводилось анкетування батьків і обстеження дитини спеціалістами. В подальшому процесі роботи з дітьми реєструвалися всі артикуляційні помилки та тенденції, що надалі використовувалися для подальшого аналізу та моніторингу. Цей підхід дозволяв визначити конкретні аспекти фонетико-фонематичного розладу та розробляти ефективні стратегії корекції. З метою забезпечення широкого та глибокого дослідження, в процесі роботи взаємодіяли спеціалісти різних напрямків, включаючи логопедів, психологів, лікарів та інших фахівців.

Результати цього спільного зусилля слугували основою для створення індивідуальних програм корекції, орієнтованих на поліпшення мовленнєвих навичок та адаптацію дітей до їхніх специфічних особливостей розвитку. Додатково, у дослідженні був врахований психосоціальний аспект інклюзії, забезпечуючи створення сприятливих умов для взаємодії між дітьми різних особливостей розвитку. Робота з батьками, що включала навчання їх методам підтримки та співпраці вдома, також була невід'ємною частиною підходу. Цей комплексний підхід дозволив глибоко розуміти індивідуальні потреби кожної дитини з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення та забезпечував ефективну корекцію цих особливостей у сприятливому і відкритому середовищі центру "Колібрі / Colibri". Результати психолого-

педагогічного та логопедичного обстеження дитини цього закладу також були враховані в ході дослідження.

2.4. Характеристика контингенту обстежених

Контингент обстежених включає дітей віком від 3 до 6 років з різними порушеннями розвитку у тому числі з діагнозом фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення. Опис характеристик обстежених представлений у вигляді таблиці з вказівкою віку, статі, показників. фізичного розвитку та фізичної підготовленості, стану здоров'я тощо.

Таблиця 1. Характеристика контингенту обстежених

Вік (роки в)	Стать	Показники фізичного розвитку	Фізична підготовленість	Стан здоров'я
4	Хлопчик	розлад мовленнєвої і моторної сфери; орофациальна дисфагія, стерта дизартрія	Має труднощі при використанні простих рухів (біг, присідання, нахили)	Мовлення бідне, звуковий склад у межах вікової норми, розуміння зверненої мови неповне . Інтерес до занять: неусидчивість; польова поведінка
5	Дівчинка	Фонетико-фонематичний розлад, неусидчева, труднощі в розвитку грубої та дрібної моторики, труднощі при використанні фізичних рухів. Труднощі в координації рухів та балансу. Труднощі в комунікації.	Має труднощі в мовленні звуків. Дитина погана взаємодіє з іншими дітьми у спортивних іграх, не може долучатись до спільних ігор. Немає м'язову силу та витривалість.	Комунікація: використовує дуже мало слів, мало спілкується. На стрес або нові ситуації реагує негативно.
4	Хлопчик			Сенсорна чутливість; проблеми зі сном; погана координація.
3	Дівчинка	Має відставання у мовленні, не взаємодіє з іншими дітьми або дорослими.	Обмеження в дрібній та грубій моториці. Уникає інтенсивність фізичних вражень.	

Рівень сформованості фонетико-фонематичного слуху визначається на основі визначення рівня допомоги при виконанні поставлених завдань:

1 рівень допомоги – виконання завдання дитиною за зразком логопеда, збільшення часу на виконання завдання;

2 рівень допомоги – виконання завдання дитиною разом з педагогом в повільному темпі, підключаємо наочність;

3 рівень допомоги – уточнити розуміння дитиною інструкції, з'ясувати, чи вміє дитина виконувати певну пробу, чи розуміє, що вона означає, виконання пасивних рухів (логопед допомагає шпателем, зондом).

На основі показників виділяються такі групи дітей:

– діти, у яких порушення фонетико-фонематичної системи обмежуються несформованістю звукової будови мовлення, яка виражається у відсутності, спотворенні або замінах звуків на більш прості за своєю артикуляцією в зв'язку з недостатністю бази артикуляційного праксису однієї чи двох фонетичних груп звуків (найчастіше свистячих, шиплячих і сонорів, рідко – задньоязикових звуків);

– діти, у яких нерозбірливе мовлення обумовлене великою кількістю порушених звуків. Складні за артикуляцією звуки замінюються більш простими спотвореними, переключення з однієї фонемі на іншу, зі складу на склад вдаються дітям з великими труднощами. Виявляється несформованість слухового контролю та спрощення структури слова при збереженості фонематичного слуху. При цьому діти сприймають ритмічний малюнок слова, легко оволодівають навичками звукового аналізу слова. У даній категорії дітей спостерігаються порушення загальної, дрібної, артикуляційної моторики, голос часто хриплий, назалізований;

– діти, у яких спостерігається порушення ритмічної структури слова, нестійкі звукові заміни, змазаність артикуляції, перестановки та пропуски складів, виснаження слухової уваги (не розуміють сенсу прочитаного, втрачають інтерес до виконання завдання, непосидючі). Такі діти неухважні до звуків, у них відмічаються труднощі звукового аналізу та синтезу, в їхньому мовленні спостерігається бідність словника та незначні аграматизми. Діти даної категорії мають фонематичні порушення, які характеризуються недостатнім розумінням мовлення оточення, збідненістю словникового

запасу, аграматизмами у фразовому мовленні. Виявлені розлади загальної, дрібної, артикуляційної моторики.

На основі проведеного аналізу можна сформулювати план подальших досліджень та визначити напрямки корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи різними порушеннями розвитку у тому числі з діагнозом фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення з дітьми з фонетико-фонетичним недорозвитком мовлення.

Розділ 3. Аналіз та узагальнення результатів корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення

3.1 Теоретичне обґрунтування.

Розвиток фонологічної сторони мовлення дитини відбувається у нерозривній взаємодії усіх структурних складових – звуковимовній (фонетичній), словниковій (лексичній), граматичній та інтонаційно-ритмічній (Н. С. Жукова, Р. Є. Левіна та ін.). Тільки при знанні такого системного розвитку мовлення дитини можливе розуміння мовленнєвих порушень, зокрема фонетичних, їх успішне подолання і попередження труднощів в оволодінні грамотою та письмом. Така взаємодія усіх систем мовлення проявляється в тому, що розвиток лексико-граматичної сторони стимулює необхідне удосконалення (диференціацію, аналіз і синтез) звукових елементів слова (М. Є. Хватцев). За О. М. Гвоздевим, головним фактором, який утруднює формування у дітей звуковимови, є недостатньо розвинута мовленнєва моторика апаратів мовлення.

Слух на ранніх етапах онтогенезу виступає ведучим аналізатором у засвоєнні мовлення оточуючих і стає контролюючим регулятором власної вимови, що підсилює розвиток фонематичного слуху. Для логопедичної роботи в дитячому закладі взаємодія слуху та артикуляції є вкрай важливою. Формування звукової системи мовлення у дітей з вадами мовлення відбувається з урахуванням онтогенетичних закономірностей розвитку дитини з нормальним мовленням, однак має деякі специфічні особливості. Дані досліджень Р. Є. Левіної, Є. Ф. Соботович, В. В. Тарасун та ін. про особливості формування фонетико-фонематичної сторони мовлення у дітей дошкільного віку із ЗНМ показують, що найчастіше загальним механізмом фонологічних недоліків є системне порушення слухових операцій і слухових функцій (слухової уваги, слухової пам'яті, слухового контролю). Ці порушення дезорганізують процес нормальної взаємодії мовленнєва рухового

і слухового аналізаторів. Внаслідок цього фонематичні уявлення дитини про звукові образи слів, а також аналіз звукового складу слова формуються переважно з опорою на рухові образи фонем і недостатньо враховуються дітьми їх акустичні характеристики [16].

Найпоширенішим логопедичним діагнозом є фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення. Оволодіння мовленням – складний, багатосторонній психічний процес. Його поява і подальший розвиток залежать від багатьох чинників. Мовлення починає формуватися лише тоді, коли головний мозок, слух, артикуляційний апарат дитини досягнуть певного рівня розвитку. Це значною мірою залежить від навколишнього середовища. Якщо дитина не отримує нових яскравих вражень, якщо не створені умови, що сприяють розвитку рухів і мовлення, то затримується її фізичний і психічний розвиток. Малюкові потрібні регулярна мовленнєва комунікація, турбота та любов. Якщо дитину позбавити повноцінного спілкування з дорослими або звузити його тільки до одноманітних побутових ситуацій (годування, прогулянок та сну), у неї може виникнути затримка мовленнєвого розвитку. Затримка мовленнєвого розвитку (ЗМР) – це відсутність мовлення або значне його відставання у дітей раннього віку. Якщо вчасно не помітити відставання у мовленнєвому розвитку малюка, ЗМР може перерости у складний системний розлад — загальний недорозвиток мовлення, який важко подолати [18].

При розробці корекційної програми були враховані наступні вимоги:

1. Програму потрібно складати виходячи з того, що дитині подобається найбільше і з урахуванням провідної діяльності дитини даного віку, якою є гра.

2. Вправи повинні бути короткі та необтяжливі.

3. Забезпечити комфорт проведення стимуляційної програми (місце проведення не повинне змінюватись; необхідні для виконання вправ матеріали потрібно приготувати заздалегідь; виконувати програму бажано в один і той самий час; не відволікатися на дзвінки, розмови).

4. Заохочувати дитину до співпраці (можна використовувати матеріальні та соціальні нагороди).

5. Вправи повинні змінюватись (статична-динамічна).

6. Загальна тривалість стимуляційної програми не повинна перевищувати 1 години [57].

Програма індивідуальних та групових занять розроблялась у відповідності до логопедичного діагнозу і включала наступні компоненти:

- формування немовленнєвих психічних процесів, розвиток зорового і тактильного сприймання, довільної уваги, пам'яті, мислення;

- розвиток слухового сприймання, в тому числі диференційованого слухового сприймання різних немовленнєвих подразників (наприклад, за допомогою іграшок, що звучать, дитину вчать диференціювати різні звуки за гучністю, висотою, тривалістю); пробудження інтересу до звуків навколишнього середовища, до мовленнєвих звуків, розвиток потреби, бажання і можливості наслідувати їх, диференціювати немовленнєві і мовленнєві звуки;

- навчання розрізнення ряду неорганізованих звуків з дозованим акустичним навантаженням;

- розвиток мовнослухової уваги, навчання дітей розуміти мовлення в конкретній ситуації, що є психологічною передумовою сприймання мовленнєвого висловлювання.

- розвиток навичок розуміння мовлення поза конкретною ситуацією;

- розвиток слухової пам'яті, здатності впізнавати слова за їх звуковими формами, формування вміння співвідносити слова з предметами та діями;

- формування умовного зв'язку звучання та предмета на основі слів-еквівалентів, звукових комплексів (у - паровоз), рухового, зорового чи тактильного підкріплення;

- формування комунікативних вмінь і навичок;

- формування та розвиток фонематичних і фонетичних операцій, для розвитку семантичної та лексико-граматичної компонентів мовлення.

В програму роботи також входить комплекс кінезіологічних вправ та дихальна гімнастика, проведення яких також здійснюється у ігровій формі.

3.2 Методика дослідження та збору даних:

Провідною формою навчально – виховного процесу в логопедичної групі для дітей із ФФНМ є гра. «Гра це величезне світло вікно, через яке в духовний світ дитини вливається поживний струмінь уявлень ,понять про оточуючий світ. Гра – іскра, яка запалює вогник допитливості й цікавості. У грі розкривається перед дітьми світ і творчості здібності особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку», - зазначав В. Сухомлинський. У дітей дошкільного віку, зокрема із ФФНМ, гра, тісно переплітаючись з працею та навчанням, є основним змістом життя ,засобом пізнання навколишнього світу. Більшість серйозних дитячих справ набувають форми гри, вона охоплює всі сторони особистості : дитина рухається, говорить, сприймає, думає; у процесі гри активно працює її увага, пам'ять, посилюються емоційні та вольові прояви [17].

Давайте подивимось в чому ж виражаються проблеми фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення в ранньому дитячому віці:

- Несправність звукопродукції: деформація артикуляційних органів може призводити до невірної продукції звуків, що ускладнює сприйняття та розуміння мовлення оточуючими.
- Порушення слухового сприйняття: недорозвиненість слухового апарату може спричинити проблеми із сприйняттям та розрізненням звуків мовлення, що впливає на формування словникового запасу та правильність вимови;
- Затримка розвитку фонематичного слуху: несформований фонематичний слух може призводити до важкостей у розрізненні та

розумінні різних фонем, що є важливим етапом в процесі мовленнєвого розвитку.

- Відсутність контролю над інтонацією та ритмом мовлення: діти з фонетико-фонематичним недорозвитком можуть виявляти відхилення в інтонації та ритмі мовлення, що впливає на природність та зрозумілість їхнього спілкування.

- Втрата звукового зв'язку: в деяких випадках, діти можуть втрачати звуковий зв'язок між слуховим сприйняттям та його відтворенням, що ускладнює процес вивчення та розвитку мови.

- Спроможність що виникає у особливостей у вимові слів: деякі діти можуть демонструвати затримку у формуванні коректної вимови певних слів або звукових комбінацій, що може впливати на їх соціальну адаптацію та спілкування.

- Затримка в розвитку мовленнєвих навичок: фонетико-фонематичний недорозвиток може впливати на загальний розвиток мовленнєвих навичок, включаючи формування розмовних умінь, словарного запасу та граматичних конструкцій.

- Вплив на розвиток: ці проблеми можуть впливати на успіх у навчанні, соціальну взаємодію та самопочуття дитини в ранньому віці. Індивідуалізована корекційно-розвивальна робота та підтримка є ключовими для подолання цих викликів та забезпечення нормального розвитку мовлення.

Для успішного формування правильної звуковимови у дітей необхідна злагоджена робота трьох аспектів: мовленнєвого (фонематичного) слуху, мовленнєвого дихання та артикуляції. Якщо є сумніви щодо нормативного формування звуковимови у дитини, можна скористатись послугами логопеда.

Наступною необхідною умовою для формування правильної звуковимови є правильне мовленнєве дихання, або, як кажуть логопеди, мовленнєвий видих. При вимові майже всіх звуків рідної мови мовленнєвий видих має бути спрямований і здійснюватися через рот (без частковими попадання у ніс). Виключенням є два «носових» звука [м] та [н].

Мовленнєвий видих слід не просто спрямувати в рот, а й направити в певне місце артикуляційного апарату, яке знаходиться ближче до виходу з ротової порожнини, ніж те місце, де утворюється звук. Це пов'язано з тим, що саме повітряний струмінь під час проходження між органами артикуляції створює звучання звуків. Якщо ж мовленнєвий видих налаштований інакше, послаблений, він не досягне місця творення звуку і звук буде неповноцінним.

Мовленнєвий (фонематичний) слух

Для того, щоб навчитись правильно вимовляти звуки, дитина повинна точно сприймати їх на слух. Здатність правильно чути, впізнавати та розрізняти звуки називається мовленнєвим (або фонематичним) слухом. Мовленнєвий слух можна порівняти з музичним. Завдяки музичному слуху дитина може відрізнити один музичний звук від іншого, а завдяки мовленнєвому слуху вона розпізнає звуки рідної мови і розрізняє їх між собою.

Саме з допомогою мовленнєвого слуху дитина вчиться вимовляти звуки. Коли дитина чує певний звук, вона намагається його відтворити, інтуїтивно підбираючи для цього різні варіанти вимови. Якщо ж звук вийшов неточним, мовленнєвий слух дитини «не приймає» його. І дитина продовжує шукати нові способи вимови цього звуку. У деяких дітей мовленнєвий слух від початку не розвинений (фонематичний недорозвиток мовлення). З цієї причини вони не можуть навчитись правильно вимовляти звуки, так як не можуть оцінити, чи співпадає їх вимова з загальноприйнятою (нормативною). Інакше кажучи, вони «неточно» чують те, що вимовляють самі, а також те, що вимовляють оточуючі. Слід зауважити, що це не пов'язано з загальним зниженням у дитини фізіологічного слуху [19].

При роботі з дітьми, які входили до експериментальної групи у дитячому центрі "Колібрі / Colibri" "Інклюзія без обмежень" використовувалась методика розроблена на основі сучасних досліджень, які дозволили більш ефективно усунути проблеми пов'язані з порушеннями фонетичного та фонематичного характеру. Існує тісний взаємозв'язок і

взаємозалежність мовленнєвої та моторної діяльності. Тому особливу увагу приділяю на розвиток дрібних рухів пальців рук, що позитивно впливає на функціонування мовних зон кори головного мозку.

Завдання 1. Дослідження звуковимовної сторони мовлення за допомогою кінезіології .

Кінезіологія – наука про розвиток головного мозку через рух. Вона існує вже двісті років і використовується у всьому світі.

Засновником освітньої кінезіології є американський вчений Пол Деннісон, який все своє професійне життя присвятив сфері – освіти. Пол Деннісон доктор філософії та педагог за освітою. В 1960 році він почав дослідження з поліпшення читання і його зв'язок з поліпшенням мозку, яке надалі переросло в "Гімнастику для мозку" 1970-х роках Пол Деннісон працював в Центрі групового навчання для невстигаючих "Долина" , де він протягом 20 років допомагав дітям і дорослим. Деннісон розробив систему швидких, простих, специфічних рухів, що приносять користь кожному незалежно від його проблеми. Особливо ефективною виявилася вона в дітей, діагностованих як "нездатних до навчання". У 1987 результати ГМ (гімнастики мозку) були оцінені експериментально. У цьому експерименті брали участь 19 учнів спеціальної школи. Кожен учень робив вправи ГМ по 10-15 хвилин щодня. Показники прогресу учнів за 1 рік такі, що їх успішність підвищилася на 50%. Значно підвищилася здатність учнів концентруватися на виконуваному завданні [25].

Мета дослідження.

Визначити вплив фізичної активності на якість та розуміння звукового вираження слів.

Зміст завдання: Кінезіологічні вправи стимулюють інтелектуальний розвиток і моторику дитини , покращують запам'ятовування , підвищують стійкість уваги, полегшують процес письма.

Такі вправи як одночасне малювання обома руками, виконання одночасно стискання пальців на руках та вправи з долонями , сприяють

розвитку уваги у дітей ,точності виконання рухів. Діти охоче виконують вправи «Привітання пальчиків», «Ніс вухо», «Молоточок», «Кулачок – Ребро - Долонька». Доцільно використовували вправи з руками при автоматизації звуків у складах : склад СА- кулачок, СО - пальці випрямити ,СУ- кільце з великого та вказівного пальців.

Інструкція вправи «Привітання пальчиків»

Це весела та корисна вправа для дітей ,спрямована на розвиток моторики рук та розвиток координації рухів.

Крок 1: Підготовка

1. Почнемо з сидячого положення на стільці або на підлозі. Дитина повинна бути комфортною та вільною в русі.

Крок 2: Навчання жестів

Показуємо дитині різні жести пальців. Наприклад, показуємо як згорнути пальці у кулачок ,розтягнути їх ,покласти один палець на інший тощо.

Крок 3: Практика привітання

Пояснюємо ,що будемо вивчати «привітання» з допомогою пальчиків. Розказуємо ,як можна створити різні пози ,які схожі на привітання.

Крок 4: Попросить дитину наслідувати

Зачекаємо коли дитина буде готова ,і попросимо її наслідувати наші рухи . Робимо спочатку повільно, щоб дитина могла краще розібратися з кожним рухом .

Крок 5: Комбінації привітань :

Поступово додаємо нові рухи та комбінації .Наприклад ,збільшуємо кількість пальчиків ,що беруть участь у привітанні.

Крок 6: Розвиваємо творчість

Заохочуємо дитину експериментувати зі своїми власними «привітаннями». Дозволяємо їй вигадати власні рухи та додавати їх до вправи . Ця вправа не лише розвиває моторику рук та координацію, але й може бути веселим і творчим способом сприяти руховій активності дітей.

Інструкція вправи «Ніс вухо»

Ніс вухо" - це проста та цікава вправа для розвитку координації та моторики обличчя у малюків.

Крок 1: Початок вправи

Почнемо , сидячи чи стоячи перед дитиною, на відстані приблизно від одного метра.

Крок 2 : Показ дітям

Показуємо дітям свій ніс та вухо. Називаємо кожен частину обличчя, щоб вони мали чітке уявлення про те, куди вони будуть направляти руки.

Крок 3: Інструкція для дитини

Даємо дитині інструкції: "Тепер, давайте вправлятися! Покладіть ваш палець на ніс, а потім перекадіть його на вухо. Повторіть це кілька разів."

Крок 4 : Вправи для кількох частин обличчя

Переконаємось, що дитина розуміє, як правильно переміщати палець від носа до вуха та назад. Дозволяємо дитині виконувати це власним темпом.

Крок 5: Збільшення складності

Поступово збільшуємо складність, додаючи інші частини обличчя, такі як рот чи очі. Наприклад, "Покладіть палець на ніс, потім перекадіть його на вухо, а потім перемістіть вниз до рота."

Крок 6: Творчий підхід

Заохочуємо творчий підхід, дозволяючи дітям експериментувати з рухами та вигадувати власні "маршрути" для пальців.

Ця вправа не лише сприяє розвитку координації обличчя та рук, але також може бути захопливою та розважальною для малюків.

Інструкція вправи "Молоточок" - це вправа, яка сприяє розвитку моторики рук, координації та уваги у дітей.

Крок 1: Початок вправи

Розпочнемо , сидячи за столом чи на підлозі разом з дитиною.

Крок 2: Підготовка молоточка

Попросимо дитину витягти вгору свій вказівний палець, який буде виступати в ролі "молоточка".

Крок 3: Мета вправи

Пояснемо, що мета вправи - "молоточком" "бити" по різних "цілях" на столі чи підлозі.

Крок 4: Різні цілі

Розставимо різні предмети на стіл чи підлогу як "цілі". Це може бути невелика коробка, паперовий кулька, чашка тощо.

Крок 5: "Биття" молоточком

Попросимо дитину ударяти "молоточком" по різних цілях. Можна використовувати слова, такі як "бийте молоточком по коробці" або "по чашці".

Крок 6: Розвивайте точність

Поступово збільшуємо складність, розміщаючи цілі на різні відстані та введіть правило про використання іншого пальця як "молоточка".

Крок 7: Зміна цілей

Змінюємо предмети як цілі, дозволяючи дитині розвивати точність та управління рухами.

Крок 8: Творчий підхід

Заохочуємо творчий підхід, дозволяючи дітям вигадувати свої варіації гри та цілі для "молоточка".

Ця вправа не лише сприяє розвитку моторики рук та координації, але і робить навчання веселим і захопливим для дітей.

Інструкція "Кулачок – Ребро - Долонька"

Це рухова гра, яка може бути використана для розвитку координації та моторики у дітей.

Крок 1: Початок гри

Діти стають у коло чи лінію, забираючи власний простір.

Крок 2: Вказівки для учасників

Ведучий гри пояснює правила: "Коли я говорю 'Кулачок', ви складаєте обидва великі пальці в кулачки. Коли я кажу 'Ребро', ви стукайте пальцями об один одного, ніби це ребро. І коли я кажу 'Долонька', ви легенько торкаєте долоньками."

Крок 3: Повторення вправи

Вправа повторюється з різними командами: "Кулачок", "Ребро", "Долонька".

Крок 4: Змішування команд

Поступово почнемо комбінувати команди в різному порядку, наприклад, "Кулачок - Долонька - Ребро".

Крок 5: Збільшення швидкості

Збільшуємо швидкість називання команд, щоб діти мали менше часу на реакцію.

Крок 6: Вдосконалення гри

Дозволяємо дітям самим обирати команду, яку вони хочуть виконати, або додаємо нові команди для ускладнення гри.

Крок 7: Творчий підхід

Заохочуємо творчий підхід, дозволяючи дітям додавати власні команди чи вигадувати нові рухи.

Ця гра сприяє розвитку швидкості реакції, координації та співпраці між учасниками, а також робить процес навчання веселим і захопливим.

Інструкція для вправи з руками при автоматизації звуків у складах:

Ця вправа спрямована на автоматизацію звуків у складах та включає в себе рухи рук, що може полегшити процес навчання.

1. СКА (Кулачок):

Почнемо із заकुлючення обох кулаків.

Назвіть склад "СКА".

Збираємо кулаки, а потім розкрийте їх, виголосивши звук "СКА".

Повторіть цей рух кілька разів, звертаючи увагу на ротову артикуляцію та вимову звуку.

2. СО (Пальці випрямити):

Почніть з пальців, зігнутих у кулачки.

Назвіть склад "СО".

Випряміть всі пальці, одночасно виголошуючи звук "СО".

Звертайте увагу на вимову звуку та правильність рухів.

3. СУ (Кільце з великого та вказівного пальців):

Розташуйте великий палець та вказівний палець у формі кільця.

Назвіть склад "СУ".

Зберіть інші пальці у кулачок, залишаючи тільки великий та вказівний пальці в кільці.

Проілюструйте виголос звуку "СУ" за допомогою цього руху.

Загальні поради:

Підкресліть звукову частину складу під час виконання рухів.

Повторюйте вправи кілька разів, збільшуючи швидкість поступово.

Використовуйте позитивне підкріплення та заохочення для підтримки мотивації дитини.

Ці рухові вправи можуть бути ефективним інструментом для автоматизації звуків та покращення фонематичних навичок у дітей.

Завдання 2. Логоритміка – одна з форм кінезіології.

Дошкільний вік є сенситивним для розвитку сприймання, що слугує формуванню пам'яті, мислення, уваги. В основі розвитку вищих функцій лежить складний процес інтеграції зовнішнього світу у внутрішній. «Розвиток сприйняття різної модальності створює ту первинну базу, на якій починає формуватися мова» (Л. С. Виготський). Тому за різноманітних порушень бажано особливу увагу приділяти розвитку сприйняття. Недоліки загальної мовленнєвої моторики виправляємо засобами логоритміки. Логоритміка – це низка вправ, завдань, ігор, що поєднує в собі музику і рухи, музику і слово, музику, слово і рухи. І все це спрямовано на виконання корекційних, освітніх та оздоровчих завдань. Методично правильно дібрані

вправи на заняттях з логоритміки впливають на загальний тонус, настрої, на моторику, нормалізують дихання [26].

Логоритміка необхідна дітям з порушеннями мовлення, яка включає вправи, завдання, ігри, що поєднує в собі музику і рухи, музику і слово. І все це направлення на вирішення корекційних, освітніх, а також оздоровчих задач. Під час логоритмічних занять обираємо легкі та ритмічні вірші, які можна супроводжувати простими рухами, створюємо асоціації між словами віршів та відповідними рухами, додаємо до цього елементи пальчикової гімнастики, використовуємо рухи пальчиків, щоб демонструвати звукові елементи слів, підсилюючи їх фонематичну свідомість. Розвиваємо різні аспекти мовлення, фонетичну відтворення звуків, що сприяє комплексному розвитку мовлення. Проводячи логоритміку залучаємо дітей до самостійного створення рухів та асоціацій під час виконання віршів, що сприяє їхній творчій самореалізації. Ці заняття сприяють формуванню мовленнєвих навичок, поліпшують фонематичну свідомість, допомагає виявити та коригувати недоліки в мовленні, а також стимулює моторику та креативне мислення (Додаток А).

Метою даного завдання є діагностика складової структури слів з використанням методів логоритміки, що є однією з форм кінезіології. Основним завданням є вивчення та виявлення рівня сформованості складової структури слів у досліджуваній групі.

Зміст завдання:

1. Вимова слів складного складового складу:

- Учасники вимовляють слова з складним складовим складом, використовуючи методи логоритміки.

- Оцінюється чіткість та точність вимови, враховуючи особливості складного складового складу.

Слова зі складним складовим складом:

Слова: "слон", "краб", "скакалка".

Інструкція пошагово для використання логоритміки у вимові слів із складним складовим складом:

Крок 1: Визначення слів та аналіз складової структури:

Обераємо слова із складним складовим складом: "слон", "краб", "скакалка".

Розглянемо кожне слово, визначаємо його складову структуру та основні звуки.

Крок 2: Розділові звуки та рухи:

"Слон":

Вимовляємо звук "ссс" та розгортаємо руки вбік, щоб відобразити величезний розмір слона.

Проілюструємо звук "ло", показучи великими колами вуха, як у слона.

Закінчуємо звуком "н", показучи хобот слона.

Крок 3: Повторення для інших слів:

Повторяємо той самий підхід для інших слів.

"Краб":

Використовуємо рухи, щоб нагадати про клешні краба.

"Скакалка":

Робимо стрибаючі рухи при вимові кожного складу.

Крок 4: Активізація моторики та вимова:

Запрошуємо дитину повторювати рухи та вимовляти кожен звук окремо.

Заохочуємо їх використовувати рухи та міміку під час вимови слова цілком.

Крок 5: Змішування слів та рухів:

Створюємо комбінації слів із зазначеними рухами.

Наприклад, "слон" + "гірка": розгорніть руки як слон але також додаємо нахили вперед для імітації підйому по гірці.

Крок 6: Творчість та індивідуальний підхід:

Заохочуємо дитину вигадувати свої рухи та робити їх унікальними для кожного слова. Сприяємо творчому підходу та варіативності виконання вправи. Цей підхід до вимови слів із складним складовим складом через логоритміку спрямований на залучення моторики та креативності, покращуючи при цьому фонетико-фонематичний розвиток дітей з недорозвитком мовлення.

2. Вимова слів різної складової структури:

-Учасники виконують завдання з вимови слів різної складової структури, включаючи одно-, дво-, та трискладові слова.

-Оцінюється можливість учасників вимовляти слова різної складової структури та їх виразність.

Інструкція для вимови слів різної складової структури:

Крок 1: Визначення різних складових структур слів:

Вибираємо набір слів різної складової структури, включаючи одно-, дво-, та трискладові слова. Наприклад: "сон", "мама", "корабель", "електроприлад".

Крок 2: Вказівка дітям :

Пояснюємо дітям завдання: вони повинні вимовляти вибрані слова, розподіляючи звуки на склади.

Виділяємо, що слова можуть мати від одного до трьох складів.

Крок 3: Початок вимови:

Односкладові слова:

Почнемо з вимови слова "сон". Підкреслюємо потребу в чіткій та виразній вимові цього слова.

Крок 4: Оцінка та корекція:

Спостерігаємо за вимовою та оцінюємо чіткість та виразність учасників.

Дайте конструктивний фідбек та вносите корективи при необхідності.

Крок 5: Перехід до двоскладових слів:

Двоскладові слова:

Перейдемо до слова "мама". Підкреслюємо необхідність вірної розділової вимови складів.

Крок 6: Оцінка та корекція:

Спостерігаємо та оцінюємо вимову, вдосконалюючи виразність та правильність розділової вимови.

Крок 7: Перехід до трискладових слів:

Трискладові слова:

Продовжуємо із словом "корабель". Звертаємо увагу на послідовність та виразність кожного складу.

Крок 8: Оцінка та корекція:

Оцінюємо вимову трискладових слів, надаючи поради з удосконалення виразності та правильності розділової вимови.

Крок 9: Завершення та підбиття підсумків:

Завершуємо вправу, давши загальний фідбек та підкресливши важливість вдосконалення вимови слів різної складової структури.

Ця інструкція допомагає враховувати різні складові структури слів, сприяючи розвитку виразності та правильності вимови у дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення.

3. Слова зі збігом приголосних звуків:

-Учасники вимовляють слова, в яких є збіг приголосних звуків у різних складах.

-Оцінюється точність та чіткість вимови при наявності приголосних збігів.

Інструкція до вправи "Слова зі збігом приголосних звуків":

Крок 1: Вибираємо слів і визначення приголосних збігів:

Обираємо слова, в яких є збіг приголосних звуків у різних складах.

Наприклад: "трамвай", "магазин", "грибок".

Крок 2: Пояснення завдання:

Пояснюємо дітям завдання: вони повинні вимовляти вибрані слова, наголошуючи на збігу приголосних звуків у різних складах.

Звертаємо увагу на необхідність точної та чіткої вимови приголосних збігів.

Крок 3: Початок вправи:

Почнемо з першого слова, наприклад, "трамвай".

Зазначаємо наявність приголосних збігів, які потрібно вимовити чітко та точно.

Крок 4: Оцінка та корекція:

Спостерігаємо за вимовою та оцінюємо точність та чіткість дітей.

Даємо конструктивний фідбек та, при необхідності, коригуємо вимову приголосних збігів.

Крок 5: Перехід до інших слів:

Переходимо до наступних слів, таких як "магазин" та "грибок".

Підкреслюємо особливості приголосних збігів у кожному слові.

"Магазин":

Пояснимо дітям, що в слові "магазин" є збіг приголосних "г" та "з" у різних складах.

Наголосіть, що при вимові "ма-га-зин", обидва приголосні повинні бути виражені чітко та окремо.

"Грибок":

Звертаємо увагу на те, що у слові "грибок" приголосні "г" та "б" збігаються у різних складах.

Підкреслюємо важливість правильної вимови обох приголосних при вимові "гри-бок".

Демонстрація вимови:

Показуємо учасникам, як правильно вимовляти кожне слово, виділяючи збіг приголосних звуків.

Зазначаємо, що кожен приголосний має бути виражений окремо та чітко.

Вправи з підкресленням:

Проведемо вправу, підкреслюючи кожний раз збіг приголосних звуків у словах "магазин" та "грибок".

Спрямуємо увагу на важливість дотримання правильної вимови під час виконання завдань.

Практичне виконання:

Запропонуємо учасникам самостійно вимовити слова "магазин" та "грибок", акцентуючи на збігу приголосних.

Спостерігаємо за їхньою вимовою та надаємо конструктивний фідбек.

Корекція та підсумок:

Коригуємо вимову, якщо є необхідність, та підсумуємо, підкреслюючи досягнення та вдачі у вимові збігу приголосних звуків у словах.

Крок 6: Практика та вдосконалення:

Запрошуємо дітей повторювати вправу, виправляючи помилки та покращуючи точність вимови.

Крок 7: Заключне обговорення:

Завершуємо вправу, обговоривши загальну точність та чіткість вимови приголосних збігів.

Звертаємо увагу на досягнення та надаємо позитивний фідбек.

Ця вправа спрямована на покращення точності та чіткості вимови приголосних збігів у словах, допомагаючи учасникам розвивати фонетико-фонематичні навички.

4. Слова різної складової структури в реченнях:

-Учасники вживають слова різної складової структури у складні речення.

-Оцінюється здатність використовувати слова правильно та логічно в контексті речень.

Інструкція по вправі "Слова різної складової структури в реченнях":

Крок 1: Вибір слів:

Обираємо слова різної складової структури, наприклад: "сон", "краб", "електроприлад", "бібліотека".

Крок 2: Пояснення завдання:

Пояснюємо дітям завдання: вони повинні вживати обрані слова у складні речення.

Звертаємо увагу на важливість правильного та логічного використання слів у контексті.

Крок 3: Демонстрація:

Показуємо приклади, як можна використовувати слова у реченнях. Наприклад: "Я люблю гарний сон "; " Краб повзе до моря"; "Мама користується електроприладом"; " у бібліотеці читають книжки"

Крок 4: Участь учасників:

Дозволяємо дітям вживати обрані слова у власних реченнях. Переконаємось, що вони розуміють значення слів та можуть правильно використовувати їх у реченнях.

Крок 5: Оцінка:

Оцініть здатність дітей використовувати слова в контексті речень.

Звертаємо увагу на правильність вживання та логічність речень.

Крок 6: Обговорення та підсумок:

Обговорюємо варіанти використання слова у різних контекстах та надаємо конструктивний фідбек.

Підкреслюємо вдачі та надаємо позитивний відгук щодо креативності та логічності речень.

Ця вправа спрямована на розвиток лексичних навичок, граматичної точності та логічного мислення учасників, використовуючи слова різної складової структури в контексті речень.

Це завдання спрямоване на комплексну діагностику мовних навичок та вимови учасників за допомогою логоритміки, щоб отримати об'єктивну оцінку їхнього рівня сформованості складової структури слів.

Завдання 3 Дрібна та крупна моторика

Сучасні дослідники вважають розвиток дрібної моторики, а також сформованість зорово-моторної координації, рухового контролю та рухової пам'яті у дошкільному віці є головними умовами формування моторної операції письма. Досліджуючи питання визначення рівнів розвитку дрібної моторики у дітей із мовленнєвими порушеннями зауважимо, що в широкому сенсі слова дрібна моторика означає тонкі й точні рухи пальців в осіб означеної категорії. У більш вузькому визначенні, під дрібною моторикою розуміють сукупність скоординованих дій нервової, м'язової і кісткової систем, часто в поєднанні із зоровою системою у виконанні дрібних і точних рухів кистями і пальцями рук.

[27]

Мета: Розвивати дрібну та крупну моторику у дітей через виконання різноманітних завдань, спрямованих на покращення координації та контролю рухів.

Зміст завдання:

Дрібна моторика: "Колірні перлинки"

Надаємо дитині аркуш паперу та невеличку пляшечку з водними фарбами.

Завдання полягає у тому, щоб дитина точково наносила різнокольорові краплі на папір, використовуючи кінчик свого пальчика чи ватного тампона. Сприяє розвитку моторики руки та контролю рухів.

Крупна моторика: "Стежка за числами"

На асфальті чи плитці або на підлозі створить числову стежку від 1 до 10 (або більше).

Завдання дитини - пройти по стежці, ставлячи кожен ногу на числа відповідно до їхнього порядкового номеру.

Допомагає розвивати координацію та встановлювати зв'язок між числами та рухами.

Дрібна моторика: "Магнітна рибалка"

Використовуємо палички-магніти та паперові рибки з прикріпленим до них металевим кліпом.

Дитина повинна використовувати магнітну рибалку, щоб "вловлювати" рибки. Сприяє розвитку точності рухів та концентрації уваги.

Крупна моторика: "Паркурна доріжка"

Влаштуємо простий паркур за допомогою подушок чи декількох кегель.

Завдання дитини - пройти через доріжку, подолавши перешкоди, використовуючи різні рухи (перестрибування, обходження, підкрадання).

Допомагає розвивати крупну моторику та просторову орієнтацію.

Дрібна моторика: "Ліплення з пластиліну"

Надаємо дитині кілька кольорів пластиліну та завдання ліпити різні форми (круг, квадрат, трикутник) та об'єкти (тварини, автомобіль).

Заохочуємо творчість та розвиток дрібної моторики під час ліплення.

Це завдання розроблене для комплексного розвитку моторики у дітей, враховуючи як дрібні, так і крупні рухи.

Для діагностики рівня розвитку дрібної моторики у дітей з експериментальної групи було застосовано методики описані

Парасюк І.В:

1. Методика «Стінка» – спрямована на визначення стану розвитку координації рухів у дітей старшого дошкільного віку.

Мета:

Визначення рівня розвитку координації рухів у дітей старшого дошкільного віку за допомогою вправ, пов'язаних із стінкою.

Інструкція:

1. Підготовка:

Забезпечуємо безпечне місце для проведення вправ, де діти можуть взаємодіяти з "стінкою".

Розміщаємо великий аркуш паперу на стіні та позначаємо на ньому вертикальні та горизонтальні лінії на різній висоті.

Вправа 1: "Малюємо кола":

Завдання полягає у тому, щоб дитина, стоячи біля "стінки", намагалася намалювати кола на аркуші паперу на різних рівнях висоти. Це сприяє оцінці точності та координації рухів.

Вправа 2: "Рух по вертикалі":

Діти повинні рухатися вгору та вниз по вертикальних лініях, використовуючи руки та ноги. Спостерігаємо за координацією рухів та рівнем впевненості учасників.

Вправа 3: "Танець перед стінкою":

Запускаємо музику та надаємо дітям можливість танцювати перед "стіною". Спостерігаємо за їхніми рухами, ритмічністю та можливістю узгодженого виконання рухів.

Оцінка та фідбек:

Спостерігаємо за рівнем впевненості, точності та спритності дітей під час виконання вправ. Надаємо позитивний фідбек та заохочення для кожного учасника.

Підсумок:

Проведемо коротке обговорення результатів та підсумків вправи "Стінка".

Звернемо увагу на досягнення та можливі напрямки для подальшого розвитку координації рухів.

Методика "Стінка" дозволяє оцінити та покращити координацію рухів у дітей дошкільного віку за допомогою веселих та ефективних вправ, пов'язаних із взаємодією із "стіною".

2. Комплексна методика «Пальчики» – спрямована на діагностування точності рухів пальців у дітей старшого дошкільного віку.

Мета:

Оцінити та діагностувати рівень точності рухів пальців у дітей дошкільного віку через спеціально розроблений комплекс вправ.

1."Сортування за розміром":

Надаємо дітям набір предметів різного розміру (кнопки, кольорові кульки тощо).

Завдання - використовуючи лише пальці, діти відсортовували предмети за розміром, розміщуючи їх у відповідні групи.

2. "Вирізання фігур":

Надаєм дітям аркуші з кольорового паперу та просимо їх вирізати певні фігури (коло, трикутник, квадрат) за межами контуру. Спостерігаємо за рухами пальців та точністю вирізання.

3. «Мозаїка з гудзиків»:

Роздаємо дітям аркуш паперу та певну кількість пуговиць різних кольорів та розмірів.

Завдання полягає в тому, щоб створити малюнок чи патерн на аркуші, використовуючи пуговиці. Спостерігаємо за точністю та координацією рухів під час розміщення пуговиць.

3. Методика «Чарівні ножиці» – спрямована на діагностування вміння правильно використовувати дітьми старшого дошкільного віку такий інструмент, як ножиці.

Методика "Чарівні ножиці" для діагностування вміння правильно використовувати дітьми старшого дошкільного віку такий інструмент, як ножиці.

Мета:

Оцінка рівня вмінь та навичок у використанні ножиць дітьми старшого дошкільного віку через проведення серії креативних завдань.

Інструкція:

Підготовка:

Забезпечимо дитину парами безпечних ножиць та кольоровий папір.

Розсадимо дітей за столами чи робочими місцями з достатнім простором.

Вправа 1: "Малюнок зі стрічками":

Надаємо дітям кольорові стрічки та папір.

Завдання полягає у вирізанні стрічок і створенні малюнка, використовуючи їх як деталі. Спостерігаємо за правильністю та точністю вирізання.

Вправа 2: "Колаж з фігур":

Надаємо дітям аркуш паперу та попросіть їх вирізати різні геометричні фігури (круги, квадрати, трикутники).

Далі діти складають з вирізаних фігур малюнок на аркуші. Спостерігаємо за тим, як вони використовують ножиці та розташовують елементи.

Вправа 3: "Фантазійна фігурка":

Попросимо дітей вирізати деталі для створення своїх фантазійних фігур (тварин, людей, машин).

Далі діти складають ці деталі та створювати свої власні фантазійні персонажі.

Оцінка та фідбек:

Спостерігаємо за тим, як діти використовують ножиці та рухаються навколо завдань.

Надаємо позитивний фідбек та корисні поради щодо покращення навичок використання ножиць.

Підсумок:

Проводимо коротке обговорення результатів та підсумків методики "Чарівні ножиці", акцентуючи на досягненнях та можливостях подальшого вдосконалення вмінь використання ножиць [28].

Таблиця 3.1

Результати констатувального експерименту з дітьми з порушеннями мовленнєвої та моторної сфери

№	Ім'я	Вік	Розлади	Методи ка "Стінка"	Тест "Копіюван ня безглу зних складів"	Комплексна методика "Пальчики"	Методика "Чарівні ножиці"	Методика "Ліс"	Загальний рівень
1	Назар	4	Розлад мовленнєвої і	40%	20%	60%	20%	50%	Низький

			моторної сфери; Орофасціальна дисфагія, стерта дизартрія						
2	Наташа	5	Фонетико-фонематичний розлад, неусидчева	60%	40%	80%	60%	20%	Середній
3	Микита	4	Труднощі в розвитку грубої та дрібної моторики, труднощі при використанні фізичних рухів. Труднощі в координації рухів та балансу. Труднощі в комунікації.	20%	20%	20%	80%	50%	Низький
4	Анна	3	Має відставання у мовленні, не взаємодіє з іншими дітьми або дорослими	20%	20%	60%	20%	20%	Низький

Бачимо, що аналіз результатів експериментальної групи з дітьми з порушеннями мовленнєвої та моторної сфери свідчать про недостатній рівень розвитку дрібної моторики у дітей, що не відповідає нормам типовому розвитку і потребує систематичної корекційної роботи. Наступним кроком є введення вправ дрібної та крупної моторики.

Дрібні рухи пальців рук стимулюють розвитку центральної нервової системи і таким чином прискорюють розвиток мовлення, активне тренування дрібної моторики покращує не тільки рухові можливості, а й розвиває мовленнєві та психічні навички. Під час занять з дитиною дрібної моторики використовуємо пазли, мозаїки, конструктори, іграшки зі шнурівкою, вкладишу та сортери, кубики, ліпимо із пластилину, солоного тіста. Малювання, обведення контурів й розфарбовування так само гарно

розвивають дрібну моторику, ігри з природнім матеріалом. Розвиток дрібної моторики є дуже важливим, оскільки через неї розвивається спостережливість, увага, мислення, координація, зорова пам'ять. (Додаток Б). Під час занять дитиною крупною моторикою, розвивається координація управління всіх рухів. Будь-які рухові рухи дитини, в яких задіяні всі великі м'язи тіла, звідси і така назва. Велика моторика призначена не тільки для розвитку, а й для нормального фізичного і психічного здоров'я дитини. Крупна моторика (рухи великих м'язових груп) впливає на розвиток дитини з фонетико-фонематичним недорозвиненням наступним чином: рухи великих м'язових груп можуть покращити сенсорну інтеграцію в дітей, сприйняття інформації про власне тіло, координація рухів може покращити сприйняття звуків і полегшити їхній аналіз та вирішення.

На занятті великої моторики залучали дітей повзати по тунелю, зробивши ці вправи одночасно тренується моторні навички та розвивається почуття незмінності і стійкості дитини, регулярно застосовуємо масажні килимки, які сприяють поліпшенню загального стану організму дітей, зміцнює м'язи стопи і ніг, так само масажний килимок нормалізує кровообіг в кінцівках. (Додаток В)

Завдання 3. Наступним етапом переходимо до артикуляційних вправ.

Артикуляція (лат. articulatio, від articulo — «розчленовую») — робота органів мовлення, мовленнєвий апарат складається з органів дихання й органів, які безпосередньо беруть участь у творенні звуків, зокрема: гортань, голосові зв'язки, язик, м'яке й тверде піднебіння, зуби верхньої та нижньої щелеп, губи, носопроліг (верхня частина пролигу, розташована позад порожнини носа, й умовно відмежована від ротопролигу площиною, в якій лежить тверде піднебіння) та резонаторні **нутрорвини** (порожнини), спрямована на продукування звуків. (Додаток 3). Уся сукупність навичок артикуляції, засвоєних людиною з дитинства разом із опануванням мови, створює артикуляційну базу, властиву кожному мовному колективу. Артикуляцію контролюють мовні зони кори й підкіркових утворень

головного мозку, отримуючи зворотній відгук через слух і кінестетику. Недорозвинення фонематичного слуху істотно ускладнює формування правильної артикуляції., [29].

Важливою частиною корекційної роботи при порушеннях, або затримках розвитку мовлення це артикуляційні вправи. Вправи допомагають скоригувати найпоширеніші дефекти звуковимови. Також гімнастику корисно робити профілактично, коли дитина тільки навчається говорити – щоб уникнути порушень мовлення. Головна мета цих тренувань – вироблення певних положень та повноцінних рухів артикуляційного апарату. А для цього треба зміцнити м'язи язика, щік, піднебіння, губ, верхньої та нижньої щелепи, зробити їх більш гнучкими та координованими. Коли проводимо артикуляційну гімнастику, вправи підбираємо індивідуально – залежно від того, яка проблема у дитини. Роботу розпочинаю з вивчення артикуляційних органів. Діти спочатку дивляться в дзеркало ,показують і називають органи артикуляції ,а потім вчать визначати їх на схемі артикуляції звука.(Додаток 1) У подальшому роботі велику увагу приділяю артикуляційним вправам, розвитку рухливості органів артикуляції. У своїй роботі використовувала ляльку рукавичку. Рукавичкою показуємо не тільки вправи для язика , але й артикуляційні укладки ,промовляння ,того чи іншого звука. Діти охоче беруть ляльку у руки , зазирають їй у рот ,торкаються язика ,верхніх та нижніх зубів. Вони значно краще сприймають коли показуєш положення язика вгорі, внизу ,за зубами. Діти краще тоді розуміють як робити такі вправи як «Чашечка» , «Маляр».

Використовуємо віршовану артикуляційну гімнастику.

Розберемо декілька видів занять.

Займаємось з дитиною яка не може вимовляти літеру «Р», ось деякі вправи які ми робимо:

«чистимо зубки» – розтягуємо губи у посмішці, трохи відкриваємо рота та водимо язиком по нижніх та верхніх зубах, імітуючи рухи їх чистки;

«чашечка» – широко відкриваємо рота та піднімаємо вгору язик, яким треба тягнутися до верхніх зубів, але не торкатися їх;

«маляр» – розтягуємо губи у посмішці, трохи відкриваємо рота й кінчиком язика водимо по піднебінню вперед-назад, імітуючи рухи погладжування;

«конячка» – ритмічно клацаємо язиком по піднебінню, розтягуючи при цьому під'язикову зв'язку.

Тобто, ці артикуляційні вправи для язика, що допомагають натренувати м'язи, відповідальні за звук «р». Завдяки цьому дитина поступово перестає картавити.

Наступна вправа артикуляції на звук «ш» за допомогою цих рухів скоригуємо шепелявість:

«місимо тісто» – розтягуємо губи у посмішці, трохи відкриваємо рота й пошльопаємо язиком по губах, потім завмерли у спокійному положенні на 2-5 секунд;

«гармошка» – притиснули язик до піднебіння й не відриваючи його розкриваємо та закриваємо рота, але не змикаємо при цьому зуби;

«трубочка» – дуже ефективна артикуляційна вправа, висовуємо язик, притиснемо до верхньої губи та згортаємо півколом, а далі дуємо у створену «трубочку» 10-15 секунд;

«гойдалка» – висовуємо язик та тягнемось ним по черзі, то до носа, то до підборіддя. Продовжуємо робити артикуляційні вправи на звук «с»

щоб поставити вимову цього звуку, теж робимо вправи для язика та губ:

втягуємо губи трубочкою та дуємо на ватний шарик;

відкриваємо рота, кладемо язик на нижню губу та утримуємо його по 10-15 секунд;

«місимо тісто» – техніка така сама, як у вправах, спрямованих та тренування звуку «ш».

Проводили артикуляційну гімнастику щодня, щоб вироблені у дітей рухові навички закріплювалися, ставали міцнішими. Намагались її робити перед обідом на протязі 3 – 5 хвилин. Артикуляційну гімнастику проводили з відпрацювання основних рухів і положень губ, язика, необхідних для чіткої, правильної вимови всіх звуків. При відборі матеріалу для артикуляційної гімнастики, дотримувалась певної послідовності, йшли від простих вправ до більш складних. Проводили вправи емоційно, в ігровій формі. Вправи виконували сидячи перед дзеркалом, щоб діти бачили обличчя педагога і своє обличчя. Якщо ми бачимо, що дитина виконує вправу недостатньо добре, нові вправи не вводимо, а відпрацьовуємо пройдений матеріал. (Додаток Г)

Коли проводили заняття з корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення, бачили що це розвиває їх мовлення, вони починають звертати увагу на звукове сприйняття та продукцію звуків. Нижче подані вправи, якими користувалися:

Завдання 4 Фонематичне сприймання – це здатність дитини впізнавати та розрізняти мовленнєві звуки. Завдяки фонематичному сприйманню дитина здатна диференціювати (розрізняти) близькі за звучанням або схожі за артикуляцією звуки рідної мови (С-З, Ш-Ж, Т-Д, Л-Р тощо). Відповідно порушення фонематичного сприймання призводить до відсутності навичку диференціації, що спричиняє виникнення різних мовленнєвих порушень у дошкільному віці (відставання в поповненні словника, у формуванні граматичної будови мови і зв'язного мовлення). Розвиток фонематичного сприймання у дошкільнят відображає не тільки здатність дитини правильно вимовляти слова і не плутати склади, але і свідчить про готовність дитини до письма, якщо дитина має поганий фонематичний слух та сприйняття, не здатна розрізняти різні склади, плутає їх у своїй промові, то це відбивається і на письмі дитини. Тобто, коли дитина починає писати, то робить ті ж

помилки, що робила до того в мовленні. Саме тому дуже важливо розвивати фонематичне сприймання у дітей з самого раннього віку [30].

Фонематичні Ігри

Звукові Лото: Розміщаємо картки з малюнками, що починаються на різні звуки. Дитина визначає і називає звуки, який вона чує.

Інструкція для гри "Звукові Лото":

Мета гри:

Розвиток фонематичних навичок та визначення звуків, які починаються на різні звуки.

Матеріали:

Картки із зображеннями об'єктів, тварин, або предметів.

Маркери або жетони для позначення визначених звуків.

Картки з написаними звуками або літерами (залежно від рівня складності гри).

Інструкція:

Підготовка:

Розміщаємо картки із зображеннями на столі чи плоскій поверхні.

Забезпечуємо кожного учасника маркерами або жетонами для позначення обраних звуків.

Якщо використовуємо літерні картки, роздаємо їх дітям.

Обирання карток:

Діти обирають картку зі зображенням та слухають звук, який вони чують на початку слова.

Визначення звуків:

Кожна дитина визначає, який саме звук відповідає початковому звуку слова. Якщо використовується літерна версія, дитина вибирає літеру, яка позначає той самий звук.

Позначення вірних відповідей:

Якщо відповідь вірна, дитина покладає маркер або жетон на картку чи літеру.

Якщо використовуються літерні картки, можна також попросити дитину назвати слово, яке починається на цю літеру.

Перевірка вірних відповідей:

Перевіряємо вірність відповідей та коректність позначень на картках.

Обговорення:

Під час гри обговорюємо з дітьми звуки, називаємо слова та розширюємо їхні фонематичні навички.

Гра "Звукові Лото" сприяє розвитку слухового сприйняття та фонематичних навичок у дітей, а також підтримує їх мовленнєвий розвиток.

Звукові Маски: Створюємо маски зі звуками. Діти надягають маски різних звірів (зайки, ведмеда, лева і т.д.) та вимовляють звуки, які вони представляють. Спостерігали, що за допомогою фонетичних ігор у дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення розвивається слухове сприйняття, з'являються навички продукції звуків, а також поліпшується робота над словниковим запасом та комунікативними навичками. Переваги фонематичних ігор для дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення: стимулюють слухове сприйняття, розвивають навички продукції звуків; вчать нові слова та поняття, підтримують комунікаційні навички.

Заняття 4 .Зайняття слухового аналізу і синтезу: Звуковий Злиття: Вимовляли окремі звуки, а діти їх об'єднували в слово. Наприклад : Д-і-м (дім); с-о-н (сон); а-у (ау). Вимовляли слово, а діти визначали і вимовляли окремі звуки. Наприклад : підготували картки або предмети, які містять об'єкти або тварини з різними звуками, розглядаємо разом із дитиною, називаємо кожен предмет чи тварину та їхні звуки. Потім дитина вибирає дві картинки, які мають схожі, але неоднакові звуки. Наприклад, дві картинки з котами, один кіт муркоче, а інший лякає, запитуємо дитину, які звуки вони чують на кожній картинці та в чому відмінність між ними. Заняття із слухового аналізу та синтезу є корисними для комплексного розвитку мовленнєвих умінь, переваги таких занять: розвиток фонематичної

свідомості; покращення звукового аналізу; формує навички слухового синтезу; допомагає підготувати до читання та письма.

Заняття якими користувалися для розвитку словникового запасу: використовували іграшки або предмети для навчання нових слів, а також асоціацій з їх звуками, користувались книжками.

Пропонували ігри, де діти використовували звуки в різних ситуаціях, наприклад, створювали розповіді або граючи ролі, використовували різні рухи для імітації звуків. Проводили заняття з картками для того, щоб дитина розвивала свої думки ,наприклад треба добрати правильну відповідь до теми «ЗИМА» (Додаток Є),підбирали до речення відповідне дієслова (Додаток Ж).

3.3 Аналіз та узагальнення результатів

Кількісний та якісний аналіз отриманих даних з дослідження на тему "Корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення включає в себе оцінку характеристик досліджуваних у експериментальній і контрольній групі, загальна кількість яких - 10 вихованців молодшої групи інклюзивного закладу дошкільної освіти.

Аналіз медичної документації, заключень психолога і логопеда експериментальної групи і групи порівняння представлено в табл. 3.2 та 3.3

Таблиця 3.2

Характеристика досліджуваних контрольної групи

№	Вік	Основний діагноз	Супутній діагноз
1	4,8	ФФНМ	

2	5,5	ФФНМ	СДУГ
3	5,2	ФФНМ, моторна алалія	
4	5,9	ФФНМ	Мітохондріальна дисфункція
5	4,5	ФФНМ,ЗНМ	РАС

Примітка:

ФФНМ – фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення.

ЗНМ – загальний недорозвиток мовлення.

РАС – розлади аутистичного спектру.

СДУГ – синдром дефіциту уваги і гіперактивність.

Таблиця 3.3

Характеристика обстежуваних експериментальної групи

№	Вік	Основний діагноз	Супутній діагноз
1	5,6	ФФНМ	Дані анамнезу відсутні
2	5,9	ФФНМ, Моторна алалія, ЗНМ,	Мозочкова дисплазія
3	5,8	ФФНМ,	СДУГ, мозочкова дисплазія
4	6,4	ФФНМ,ЗНМ	СДУГ, порушення фолатного циклу
5	5,9	ФФНМ	Фокально-кортикальна дисплазія фронтальної зони

Примітка:

ЗНМ – загальний недорозвиток мовлення;

СДУГ – синдром дефіциту уваги і гіперактивність.

Результати діагностичної роботи представлені в таблиці 3.3.

Початкові результати досліджень фонетико-фонематичного розвитку експериментальної та контрольної групи

№ ви пр	Дослідження звуковимощностей і мовленнєвості	Діагностика склади	Діагностика орфографічних помилок	Дослідження фонематичного слуху	Дослідження слухової уваги	Дослідження слухового контролю	Дослідження фонематичного слуху	Дослідження фонематичного аналізу	Дослідження фонематичного синтезу
Контрольна група									
1	1	1	2	2	2	1	0	1	2
2	1	1	3	2	2	2	2	2	2
3	2	2	3	2	2	2	1	2	2
4	2	1	2	2	2	2	2	2	1
5	2	2	3	2	2	2	2	2	2
	1,6	1,4	2,6	2	2	1,8	1,4	1,8	1,8
Експериментальна група									
1	2	1	2	2	2	1	1	2	2
2	3	2	3	2	2	2	2	2	2
3	2	2	2	2	2	2	1	3	2
4	3	3	2	2	2	2	2	2	3
5	2	2	3	3	2	1	2	2	2
	2,4	2	2,4	2,2	2	1,6	1,6	2,2	2,2

На основі представлених даних можна зробити наступні висновки:

Дослідження звуковимовної сторони мовлення:

У контрольній групі середні показники становлять 1,6, тоді як у експериментальній групі вони вищі і складають 2,4. Це може вказувати на більш високий рівень розвитку звуковимовної сторони мовлення в експериментальній групі.

Діагностика складової структури слів:

Контрольна група має середній показник 1,4, тоді як експериментальна група відзначається вищим рівнем (2). Це може вказувати на більш успішний розвиток навичок в розумінні та формуванні структури слів в експериментальній групі.

Діагностика орального праксису:

У контрольній групі середній показник становить 2,6, а в експериментальній групі - 2,4. Обидві групи демонструють високий рівень розвитку орального праксису, але контрольна група має трошки вищий показник.

Дослідження фонематичного сприймання, слухової уваги та контролю:

В обох групах спостерігається вищий рівень у дослідженні фонематичного сприймання, слухової уваги та контролю в порівнянні з іншими аспектами. Середні показники близькі до 2, що свідчить про високий рівень виявлення та обробки фонематичної інформації.

Дослідження фонематичних уявлень, аналізу та синтезу:

Обидві групи мають високі середні показники в цих аспектах, що свідчить про успішний розвиток фонематичних уявлень, аналізу та синтезу у обох групах.

Загальною тенденцією є те, що експериментальна група виявляється на більш високому рівні розвитку фонетико-фонематичного розвитку мовлення порівняно з контрольною групою. Отже, можна зробити припущення, що застосування корекційно-розвивальних методик сприяє поліпшенню рівня фонетико-фонематичного розвитку у дітей.

Рис.2 Порівняння показників первинної діагностики в контрольній та експериментальній групі

На підставі наданих даних проводимо оцінку ефективності використаних педагогічних методів та інструментів у корекційно-розвивальній програмі для дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком. Зазначені методи та інструменти включають різноманітні педагогічні техніки, індивідуалізовані підходи та спеціально розроблені навчальні матеріали. Оцінка ефективності може базуватися на наступних аспектах:

Покращення звуковимовної сторони мовлення:

Якщо діти в експериментальній групі показують підвищення у рівні звуковимовної сторони мовлення порівняно з контрольною групою, це свідчить про ефективність методів, спрямованих на розвиток фонетичних навичок та вимови звуків.

Успішний розвиток діагностики складової структури слів:

Якщо діти в експериментальній групі показують вищий рівень у діагностиці складової структури слів, це свідчить про ефективність використовуваних методів у формуванні навичок розуміння та створення структури слів.

Поліпшення орального праксису:

Якщо програма призводить до поліпшення навичок орального праксису, це свідчить про успішність використовуваних вправ та завдань, спрямованих на розвиток оральних навичок.

Ефективність у дослідженні фонематичного сприймання, слухової уваги та контролю:

Якщо програма досягає вищих результатів у фонематичному сприйманні та слуховій увазі, це свідчить про ефективність методів, спрямованих на розвиток слухових навичок та контролю над фонематичними елементами мовлення.

Успішний розвиток фонетичних уявлень, аналізу та синтезу:

Якщо програма призводить до успішного розвитку фонетичних уявлень, аналізу та синтезу, це може свідчити про ефективність використаних методів у формуванні навичок розуміння та використання фонем в мовленні.

Враховуючи вищенаведене, якщо експериментальна група виявляється на вищому рівні у всіх цих аспектах порівняно з контрольною групою, можна припускати, що використані педагогічні методи та інструменти є ефективними для корекції та розвитку мовлення дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком.

Розділ 4 .Узагальнення результатів дослідження

На підставі результатів дослідження, проведеного з 5 дітьми у експериментальній групі та 5 дітьми у контрольній групі, можна зробити наступне узагальнення:

Експериментальна група:

Діти експериментальної групи виявили певний прогрес у звуковимовному розвитку, що вказує на ефективність корекційно-розвивальної програми для фонетико-фонематичного недорозвитку мовлення.

Спостерігається поліпшення у діагностиці складової структури слів, що свідчить про позитивний вплив програми на розвиток лексичних та морфологічних аспектів мовлення.

Значення у дослідженні фонематичного сприймання, слухової уваги та контролю показують покращення, що свідчить про успішність методів, спрямованих на аудіторні та фонематичні навички.

Покращення у фонетичних уявленнях, аналізі та синтезі вказує на успішність програми в розвитку мовленнєвих навичок.

Контрольна група:

Діти контрольної групи показали менший прогрес у порівнянні з експериментальною групою, що може свідчити про важливість використання спеціально розроблених корекційно-розвивальних програм.

Деякі аспекти мовленнєвого розвитку у дітей контрольної групи можуть залишатися на нижчому рівні, що підкреслює необхідність індивідуального підходу та корекційно-розвивальних заходів.

Отримані результати дослідження підкреслюють важливість розробки та впровадження програм, спрямованих на комплексний розвиток фонетико-фонематичних навичок в дітей.

Узагальнення дослідження вказує на потребу подальших вивчень та вдосконалення педагогічних методів для оптимізації корекційно-розвивальної роботи з дітьми, що мають фонетико-фонематичний недорозвиток мовлення.

Схожість

Джерела з Інтернету

791

1	https://inklyuzivno-resursnij-tsentri-m-smila.webnode.com.ua/poradi-logopeda	40 джерел	2.8%
2	https://vdocuments.mx/-f-49-.html		2.08%
3	http://soippo.edu.ua/images/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87	16 джерел	2.03%
4	https://ua-referat.com/uploaded/metodichni-rekomendaciyi-dlya-praktichnoyi-roboti-poltava-2006/index1.html	29 джерел	2.06%
5	http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/36517/100127298.pdf?isAllowed=y&sequence=1		1.85%
6	https://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/9267/1/%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0%9	63 джерела	1.83%
7	https://core.ac.uk/download/pdf/32307429.pdf		1.19%
8	https://lib.iitta.gov.ua/10502/1/Trofimenko5.pdf	18 джерел	1.6%
9	https://dnmcps.com.ua/sites/default/files/2018-12/5/5-12/%D0%92%D1%81%D1%82%D1%83%D0%BF.%20%D0%9F%D1	8 джерел	1.51%
10	https://vseosvita.ua/library/statta-rozvitok-fonematicnih-procesiv-zaporuka-uspisnoti-navcanna-v-skoli-262026.html	33 джерела	1.3%
11	http://dspace.pdpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12444/1/%d0%9b%d0%9e%d0%93%d0%9e%d0%a0%d0%98%d0%a2%...		1.16%
12	https://naurok.com.ua/stattya-dityacha-kineziologiya-dlya-mozku-24663.html	38 джерел	1.2%
13	https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/5480/1/suchasni_problemi_logopediyi_ta_reabilitaciyi_2017.pdf	5 джерел	1.16%
14	http://wtf.1gb.ua/post/534	2 джерела	1.09%
16	https://divovo.in.ua/z-osoblivimi-potrebami.html?page=20	19 джерел	1.01%
17	http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/18220/1/rehabilitation%20problems.pdf	2 джерела	0.84%
18	http://talnivskiyi-irc.ck.sch.in.ua/nozologii/fonetiko-fonemachne_nedorozvinennya_movlennya	3 джерела	0.93%
19	http://ephshier.phdpu.edu.ua/bitstream/handle/8989898989/4252/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b	3 джерела	0.43%
20	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7042/Visnyk-K-PNU-Korektsiina-pedahohika-i-psykholohii	7 джерел	0.8%
21	https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/10973/1/%d0%b7%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0	2 джерела	0.68%

22	http://lib.iitta.gov.ua/5832/1/%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B8%D1%81%	5 джерел	0.72%
23	https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A4%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0	16 джерел	0.69%
24	http://elibrary.donnuet.edu.ua/2260/1/Lokhman_monograph_2021.pdf	173 джерела	0.67%
25	https://lyceum.khnnra.edu.ua/wp-content/uploads/2017/05/Zbirn_Mater_Konf.pdf		0.54%
26	https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/10131/1/%d0%9c%d0%a0%20%d0%a8%d0%b0%d0%bc%d1%80%d0%b...		0.51%
27	https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/11378/1/%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%d0	2 джерела	0.26%
28	https://stom.tilimen.org/profesijnij-module.html?page=2	23 джерела	0.59%
29	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4991/Kazmiruk-B.O.-KorL1-M18-free.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.59%
30	https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2020/01/scientific-achievements-of-modern-society_6-8.11.2019.pdf		0.55%
31	https://lib.iitta.gov.ua/731147/1/%D0%A7%D0%B5%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0	24 джерела	0.55%
32	http://zoltiipivnik.in.ua/osoblyvosti-rozvytku-leksychnoyi-systemy-movlennya.html	44 джерела	0.54%
33	https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/10204/1/%d0%9c%d0%b0%d0%b3%d1%96%d1%81%d1%82%d0%b5%d...		0.53%
34	http://lib.iitta.gov.ua/9760/1/%D0%BC%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F	3 джерела	0.52%
35	https://th.mdpu.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/Dovidnik-FIN-2.pdf	2 джерела	0.5%
36	http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1673/Visnyk-K-PNU-Korektsiina-pedahohika-i-psykholohi	3 джерела	0.49%
37	https://core.ac.uk/download/pdf/162034608.pdf		0.36%
38	https://infopedia.su/18xbb51.html		0.49%
39	https://uk.wikipedia.org/wiki?curid=297370	10 джерел	0.48%
40	https://repositorio.uroosevelt.edu.pe/bitstream/handle/20.500.14140/1653/TESIS%20PAUCAR%20-%20CASAS%20%28	12 джерел	0.48%
41	https://repository.sspu.edu.ua/bitstream/123456789/9948/1/%d0%91%d0%b5%d0%b7%d0%b4%d1%80%d0%b0%d0%	12 джерел	0.37%
42	https://www.pref.saga.lg.jp/kiji00353125/3_53125_35185_up_e1vp3t4a.pdf	16 джерел	0.46%
43	https://fc.sspu.edu.ua/files/doc_files/2019/1/%D0%A1%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D1%96_%D0%BF%D1%80...		0.42%

77	Студентська робота	ID файлу: 1009543181	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.12%
78	Студентська робота	ID файлу: 1009747782	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.12%
81	Студентська робота	ID файлу: 1009912496	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.11%
83	Студентська робота	ID файлу: 1013300550	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.07%
85	Студентська робота	ID файлу: 1015776485	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.07%

Цитати

Цитати

13

- 1 «Корекційно-розвивальна та навчально-виховна робота з дітьми з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення»
- 2 «Мишко шукає друзів»
- 3 «Подарунок для...»
- 4 «Гра це величезне світло вікно, через яке в духовний світ дитини вливається поживний струмінь уявлень ,понять про оточуючий світ. Гра - іскра, яка запалює вогник допитливості й цікавості. У грі розкривається перед дітьми світ і творчості здібності особистості. Без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку»
- 5 "Тепер, давайте вправлятися! Покладіть ваш палець на ніс, а потім перекладіть його на вухо. Повторіть це кілька разів."
- 6 "Коли я говорю 'Кулачок', ви складаєте обидва великі пальці в кулачки. Коли я кажу 'Ребро', ви стукайте пальцями об один одного, ніби це ребро. І коли я кажу 'Долонька', ви легенько торкаєте долоньками."
- 7 "Я люблю гарний сон "
- 8 "Стежка за числами"
- 9 "Ліплення з пластиліну"
- 10 "Рух по вертикалі"
- 11 "Танець перед стінкою"
- 12 "Малюнок зі стрічками"
- 13 "Колаж з фігур"

Вилучення

Вилучення

2

<https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/pedagog/article/download/1142/1195>

0.02%

<http://studscientist.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/download/124/179>

0.04%